

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce

mgr Kamil Kapica
mgr Patryk Pieniążek

Warszawa, 2026

Stan prawny aktualny na 31 marca 2026 r.

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

O autorach

mgr Kamil Kapica

Prawnik i doktorant w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego w dyscyplinie nauki prawne. Zastępca Rzecznika Praw Doktoranta KRD oraz ekspert ds. ocen programowych w Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Naukowo i zawodowo specjalizuje się również w prawie Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem prawa ochrony konkurencji i konsumentów, ochrony praw podstawowych oraz ich respektowania przy nakładaniu kar pieniężnych przez krajowe organy administracji publicznej.

mgr Patryk Pieniążek

Prawnik, doktorant w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Specjalizuje się w prawie administracyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony danych osobowych. W ramach działalności uczelnianej pełni funkcję Wiceprzewodniczącego Zarządu Uczelnianej Rady Doktorantów oraz członka Komisji Dyscyplinarnej dla nauczycieli akademickich.

W działalności ogólnopolskiej pełni funkcję Eksperta Krajowa Reprezentacja Doktorantów ds. ewaluacji w szkołach doktorskich prowadzonych przez Komisję Ewaluacji Nauki, jest członkiem Zespołu Prawnego Rzecznika Praw Doktoranta oraz Pełnomocnikiem Zarządu ds. popularyzacji nauki. Jako Delegat Krajowej Reprezentacji Doktorantów uczestniczy również w pracach Komisji Dyscyplinarnej przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Łączy działalność naukową z organizacyjną, aktywnie uczestnicząc w procesach kształtujących politykę naukową oraz standardy funkcjonowania szkół doktorskich w Polsce.

Wykaz skrótów

PSWiN oraz Ustawa - Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).

KPA - Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1691).

KP - Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 277 z późn. zm.).

Prawo Autorskie – Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 24 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej - Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 661 z późn. zm.).

Podmiot doktoryzujący – podmioty uprawnione do nadawania stopnia doktora w Polsce, tj. uczelnie, instytuty Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze, instytuty międzynarodowe albo Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, które w danej dyscyplinie posiadają kategorię naukową A+, A albo B+ albo otrzymały uprawnienie od Rady Doskonałości Naukowej do nadania stopnia doktora w nowo wyodrębnionej dyscyplinie (art. 185 ust. 1 pkt 1 i 2 PSWiN).

RDN – Rada Doskonałości Naukowej, tj. organ wyższego stopnia w stosunku do podmiotów doktoryzujących, działający na rzecz zapewnienia rozwoju kadry naukowej zgodnie z najwyższymi standardami jakości działalności naukowej wymaganymi do uzyskania stopni naukowych, stopni w zakresie sztuki i tytułu profesora (art. 232 i dalsze PSWiN).

Wykaz ministerialny – wykazy wydawnictw, czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, sporządzany przez ministra i publikowany w Biuletynie Informacji Publicznej, wraz z przypisaniem im punktów oraz dyscyplin (art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a i b PSWiN).

Wstęp

Szanowni Państwo,

Niniejsza publikacja ma na celu zaprezentowanie najważniejszych etapów i aspektów prawnych związanych z uzyskiwaniem stopnia naukowego doktora w Polsce. Opracowanie stanowi skondensowany przegląd zagadnień związanych z kształceniem w szkołach doktorskich, przygotowaniem rozprawy doktorskiej, a także zagadnień prawnych związanych z wszczęciem i przeprowadzeniem postępowania administracyjnego w sprawie nadania stopnia naukowego doktora. Tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora dotyczy wszystkich osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora, a zatem zarówno doktorantów, którzy przygotowali rozprawę w trybie kształcenia w szkole doktorskiej, jak i osób, które przygotowały rozprawę doktorską w trybie eksternistycznym (art. 197 PSWiN). Oznacza to, że ścieżki uzyskiwania stopnia naukowego doktora w Polsce zostały ściśle określone i nie jest możliwe uzyskanie tego stopnia w procedurze, która nie mieści się w wyżej wskazanych w ramach.

W opracowaniu zebrane zostały omówione najważniejsze przepisy regulujące uzyskiwanie stopnia doktora w Polsce, wsparte literaturą przedmiotu oraz praktycznymi przykładami wewnętrznych regulacji podmiotów doktoryzujących. Celem analizy jest przedstawienie syntetycznego obrazu warunków, jakie należy zrealizować, aby skutecznie ubiegać się o nadanie stopnia doktora w Polsce. Opracowanie uwzględnia zagadnienia związane z:

- 1) przygotowaniem rozprawy doktorskiej w trybie kształcenia doktorantów bądź w trybie eksternistycznym (art. 197 PSWiN).
- 2) spełnieniem podstawowych, ustawowych warunków do nadania stopnia doktora, uprawniających do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 189 ust. 2 PSWiN)
- 3) przebiegiem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, obejmującym w szczególności: złożenie wniosku o wszczęcie postępowania (art. 189 ust. 1 PSWiN), dołączenie rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora (art. 189 ust. 2 PSWiN), wyznaczenie recenzentów i przygotowanie przez nich recenzji rozprawy doktorskiej (art. 190 ust. 2 i 3 PSWiN), obronę rozprawy doktorskiej (art. 191 ust. 1 PSWiN), wydanie decyzji o nadaniu bądź odmowie nadania stopnia doktora (art. 178 ust. 1 PSWiN bądź art. 193 ust. 1 PSWiN)

4) potwierdzaniem uzyskania stopnia naukowego doktora w Polsce.

Z uwagi na relatywnie szeroką autonomię podmiotów doktoryzujących w kształtowaniu procedur określających organizację kształcenia w szkołach doktorskich i w trybie eksternistycznym (por. m.in. art. 205 ust. 1 PSWiN) oraz sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 192 ust. 2 i 3 PSWiN), a tym samym różnorodność regulacji uniwersyteckich, opracowanie nie wyczerpuje odpowiedzi na wszystkie zagadnienia i problemy praktyczne, jakie mogą pojawić się w toku kształcenia lub postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Opracowanie jest adresowane w szczególności do studentów i osób, które rozważają podjęcie kształcenia w szkole doktorskiej lub przygotowanie rozprawy doktorskiej w trybie eksternistycznym w najbliższej przyszłości. Z zawartych w opracowaniu treści z powodzeniem mogą skorzystać również osoby w trakcie kształcenia doktoranckiego, a także aktualnie osoby ubiegające się o nadanie stopnia doktora.

Autorzy

Spis treści

Wykaz skrótów	1
Wstęp	3
1. Podstawy prawne nadawania stopnia doktora	8
1.1. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce	8
1.2. Akty wewnętrzne określające sposób postępowania w sprawie nadawania stopnia doktora	9
1.3. Kodeks postępowania administracyjnego	11
2. Nadawanie stopnia doktora w Polsce	12
2.1. Nadawanie stopnia doktora w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej	12
2.2. Podmioty oraz organy uprawnione do nadawania stopnia doktora	14
2.3. Podmioty uprawnione w toku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora	15
2.4. Warunki ogólne uzyskiwania stopnia doktora	16
2.4.1. Posiadanie tytułu magistra	16
2.4.2. Spełnienie wymagań w zakresie dorobku naukowego	17
2.4.3. Wykazanie efektów uczenia na poziomie 8 PRK	18
2.4.4. Potwierdzanie biegłości językowej na poziomie co najmniej B2	20
2.4.5. Inne wymagania	21
3. Kształcenie w szkole doktorskiej	22
3.1. Status prawny doktoranta	23
3.2. Rekrutacja do szkoły doktorskiej	24
3.3. Prawa i obowiązki doktoranta	25
3.3.1. Prawa doktoranta	25
3.3.2. Obowiązki doktoranta	31
3.4. Ocena śródkresowa	32
3.5. Skreślenie z listy doktorantów	34
3.6. Złożenie rozprawy doktorskiej	36
4. Uzyskanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym	36
4.1. Posiadanie efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK	38
4.2. Wymóg publikacyjny	39
4.3. Rola promotora w trybie eksternistycznym	39
4.4. Porównanie trybów uzyskania stopnia doktora	40
5. Rozprawa doktorska	42
5.1. Rozprawa doktorska: definicja, cel i wymogi	42
5.2. Formy rozprawy doktorskiej	44

5.3.	Prace pisemne	45
5.4.	Formy rozprawy inne niż praca pisemna	47
5.5.	Tryb złożenia rozprawy doktorskiej i doprecyzowanie wymogów dot. formy rozprawy.	48
5.6.	Inne wymogi formalne (ustawa i wymogi wewnętrzne podmiotu doktoryzującego)	49
5.7.	Ponowne wykorzystanie tej samej rozprawy po odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej lub nadania stopnia doktora.	49
6.	Postępowanie o nadanie stopnia doktora	50
6.1.	Jawność postępowania	51
6.2.	Koszty postępowania	52
6.3.	Warunki do dopuszczenia do obrony i recenzje rozprawy doktorskiej	53
6.3.1.	Recenzenci - powołanie, liczba, wymagania minimalne	54
6.3.2.	Recenzje rozprawy doktorskiej - definicja, wymagania, termin na sporządzenie ...	56
6.3.3.	Termin sporządzenia recenzji	57
6.4.	Przebieg obrony rozprawy doktorskiej	58
7.	Decyzja o nadaniu bądź odmowie nadania stopnia doktora	59
7.1.	Forma rozstrzygnięcia, uzasadnienie, środki zaskarżenia	59
7.2.	Środki odwoławcze w toku postępowania o nadanie stopnia doktora	60
7.3.	Wznowienie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora	60
7.4.	Stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie nadania stopnia doktora	61
7.5.	Dyplom doktorski	63

1. Podstawy prawne nadawania stopnia doktora

W polskim modelu regulacji sektora szkolnictwa wyższego i nauki konsekwentnie przyjmuje się państwowy sposób nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki. Uprawnienie do nadawania stopni w danej dyscyplinie przysługuje określonym podmiotom szkolnictwa wyższego i jest ściśle powiązane w wyniku ewaluacji jakości naukowej (art. 185 PSWiN). Nadawanie stopni naukowych stanowi przejaw władztwa publicznego i następuje w sformalizowanej procedurze - **postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora**, będącego szczególnym rodzajem postępowania administracyjnego¹.

Proces ubiegania się o nadanie stopnia doktora jest procesem długotrwałym. Co do zasady obejmuje on realizację 3-4 letniego kształcenia w szkole doktorskiej (art. 201 ust. 1 PSWiN); przygotowanie w czasie trwania kształcenia rozprawy doktorskiej i innych dokumentów, takich jak Indywidualny Plan Badawczy. Zsumowanie obowiązujących terminów, następujących po złożeniu rozprawy doktorskiej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora – m.in. czasu na przygotowanie recenzji rozprawy doktorskiej, upublicznienie rozprawy doktorskiej przed wyznaczonym terminem jej obrony, czy też konieczności spełnienia dodatkowych wymagań względem kandydata do stopnia doktora w podmiocie nadającym stopień doktorski (np. egzaminów doktorskich) – pozwalają na stwierdzenie, iż od czasu złożenia rozprawy doktorskiej do faktycznego uzyskania stopnia doktora może upłynąć co najmniej kilka miesięcy. Rzeczywisty i dokładny czas trwania postępowania jest więc silnie uzależniony od czynnika ludzkiego i wewnętrznych uregulowań podmiotu doktoryzującego.

1.1. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

W obecnym stanie prawnym warunki i procedurę nadawania stopnia doktora reguluje ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.), a w szczególności przepisy zawarte w Rozdziale 2 (*Stopień Doktora*, art. 185 – art. 197 PSWiN). Wskazana ustawa ma charakter regulacji ramowej, określającej podstawowe ramy merytoryczne i proceduralne działalności szkół doktorskich, przygotowania

¹ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 185.

rozprawy doktorskiej w trybie kształcenia doktorantów lub eksternistycznym oraz ubiegania się o stopień doktora. W Ustawie uregulowane zostały między innymi zagadnienia takie jak: warunki nadania stopnia doktora (art. 186 PSWiN), cel, przedmiot i forma rozprawy doktorskiej (art. 187 PSWiN), tryby, w jakich możliwe jest przygotowanie rozprawy doktorskiej (art. 197 PSWiN), warunki wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 189 PSWiN), warunki dopuszczenia do obrony, w tym wymogi upublicznienia rozprawy doktorskiej oraz terminu obrony (art. 191 PSWiN), a także uprawnienia pracownicze związane z przygotowaniem rozprawy doktorskiej oraz przeprowadzeniem jej obrony (art. 196 PSWiN).

1.2. Akty wewnętrzne określające sposób postępowania w sprawie nadawania stopnia doktora

Regulacja ustawowa nie reguluje, jednakże całości kwestii związanych z przebiegiem omawianego postępowania. Ustawodawca zdecydował się – w relatywnie szerokim zakresie – na powierzenie senatom (w uczelni) albo radom naukowym (w innych podmiotach) określenia szczegółowego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Za przykład regulacji uniwersyteckich w tym zakresie posłużyć mogą: Uchwała nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z 29.06.2022 r. w sprawie określenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora oraz stopnia doktora habilitowanego na Uniwersytecie Warszawskim², Uchwała Senatu AGH nr 137/2023 z 29.11.2023 r. w sprawie określenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora³ lub Załącznik do uchwały nr 321/L/2023 Senatu Politechniki Warszawskiej z 29.03.2023 r. – Sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora⁴.

Ustawodawca zobligował podmioty doktoryzujące do dookreślenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora m.in. w zakresie trybu złożenia rozprawy doktorskiej, określenia dodatkowych warunków dopuszczenia do obrony, sposobu

² Zob. więcej: <https://monitor.uw.edu.pl/Lists/Uchway/Attachments/6245/M.2022.159.U.157.pdf> (dostęp: 30.03.2026 r.)

³ Zob. więcej: https://sd.agh.edu.pl/home/sd/Akty_prawne/AGH_Uchwała_senatu_nr_137_2023_z_29_listopada_2023_r._ws_nadania_stopnia_doktora.pdf (dostęp: 30.03.2026 r.).

⁴ Zob. więcej: <https://www.bip.pw.edu.pl/var/pw/storage/original/application/6473cd1677cdb9d63c12f727939bff99.pdf> (dostęp: 30.03.2026 r.).

wyznaczania recenzentów lub zasad ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w trybie eksternistycznym oraz zwalniania z tej opłaty (art. 192 ust. 2 i 3 PSWiN).

Wskazany w tym przepisie katalog nie ma charakteru zamkniętego. **Oznacza to, iż w zakresie nieuregulowanym i niesprzecznym z Ustawą podmioty doktoryzujące uprawnione są do samodzielnego określenia również innych, uzupełniających aspektów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora** (np. zasad przeprowadzania obrony w formie zdalnej lub ustanowienia określonych wymogów jakościowych lub ilościowych w odniesieniu do poszczególnych form rozprawy doktorskiej). W ramach ogólnej reguły należy zaznaczyć, że uchwała senatu albo rady naukowej nie może być ona niezgodna z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności nie może wchodzić jednak w zakres, w którym PSWiN jest regulacją kompletną, a jej przepisy mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Przykładowo, niedopuszczalne jest modyfikowanie określonej ustawowo liczby recenzentów (art. 190 ust. 2 PSWiN), czy też jakościowej lub ilościowej modyfikacji bezwzględnie obowiązujących warunków ustawowych do uzyskania stopnia doktora (art. 186 ust. 1 pkt 1-4 PSWiN). Uchwały, w sprawach, o których mowa w art. 192 ust. 2 i 3 PSWiN podlegają nadzorowi sprawowanemu przez Radę Doskonałości Naukowej. W przypadku stwierdzenia niezgodności treści uchwały z prawem RDN wydaje decyzję administracyjną przesądzającą o nieważności tej regulacji (art. 239 pkt 2 PSWiN).

Nie wyklucza to jednak możliwości określenia w uchwale innych wymagań do uzyskania stopnia doktora lub dodatkowych warunków dopuszczenia do obrony, o ile nie są one sprzeczne z Ustawą (art. 192 ust. 3 PSWiN). Tytułem przykładu można wskazać na najczęstsze dodatkowe wymagania podmiotów doktoryzujących w postaci złożenia egzaminu doktorskiego z tematyki rozprawy doktorskiej, czy też dookreślenia formy rozprawy doktorskiej, w zakresie nieokreślonym wyczerpująco przez Ustawę (np. poprzez wskazanie konkretnych wymogów jakościowych oraz ilościowych wobec zbioru opublikowanych i tematycznie powiązanych artykułów naukowych, o którym mowa w art. 187 ust. 3 PSWiN). Tym samym całościowy obraz warunków nadania stopnia doktora lub warunków dopuszczenia do obrony może nieznacznie różnić się w zależności od podmiotu doktoryzującego i ustanowionych przez nich dodatkowych (ponadustawowych) wymagań, które to też warto

zawczasu zweryfikować. Należy jednak zaznaczyć, że doprecyzowanie nie może prowadzić do obejścia lub praktycznego wyłączenia rozwiązań ustawowych z PSWiN.

Co do zasady uchwała, o której stanowi art. 192 ust. 2 i ust. 3 PSWiN, powinna mieć charakter regulacji kompletnej, niepozostawiającej miejsca na ewentualne dodatkowe uregulowanie materii w aktach innych niż stosowna uchwała. Powinna ona być podstawowym aktem prawnym obowiązującym w podmiocie doktoryzującym, który w sposób kompleksowy będzie regulował materię nadawania stopnia doktora. Regulacja trybu postępowania służy bowiem nie tylko stronom i uczestnikom postępowania, jako środek zapewniający pewność i bezpieczeństwo prawne, lecz także samym organom, dając im jednoznaczne wytyczne co do sposobu prowadzenia postępowania⁵.

1.3. Kodeks postępowania administracyjnego

Przepis art. 178 ust. 1 PSWiN jednoznacznie wskazuje, że stopień naukowy doktora nadawany jest w drodze decyzji administracyjnej. Przesądza to o stosowaniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego (KPA) w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora (art. 1 pkt 1 KPA), jednakże jedynie w zakresie nieuregulowanym w ustawie (art. 178 ust. 3 PSWiN). Oznacza to, że w postępowaniu o nadanie stopnia doktora przepisy KPA stosuje się odpowiednio i subsydiarnie, tj. w zakresie nieuregulowanym w odmienny sposób w przepisach PSWiN (np. w zakresie terminów na wniesienie odwołania bądź zażalenia). Odpowiednie stosowanie przepisów oznacza, że przepisy mogą zostać zastosowane wprost (bez zmian), z pewną modyfikacją co do zakresu ich zastosowania bądź w ogóle nie będą stosowane. Uzależnione jest to w głównej mierze od istnienia regulacji szczególnej w PSWiN oraz stopnia jej uszczegółowienia. **Zastosowanie znajdą** zatem regulacje takie jak obowiązek zapewnienia bezstronności i obiektywizmu przy rozpoznaniu sprawy, np. poprzez wyłączenie recenzenta lub członka komisji doktorskiej z udziału w postępowaniu (art. 24 § 1 i § 3 KPA oraz art. 27 § 1 KPA); obowiązek przestrzegania wymagań, jakim powinna odpowiadać decyzja administracyjna (art. 107 § 3 KPA); możliwość odstąpienia od uzasadnienia decyzji administracyjnej w przypadku podjęcia decyzji o nadaniu stopnia doktora

⁵ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 192.

(art. 107 § 4 KPA), tudzież przesłanki i skutki stwierdzenia nieważności decyzji lub wznowienia postępowania administracyjnego w zakresie, w jakim nie zostały uregulowane w PSWiN (por. art. 145 § 1 KPA oraz art. 156 § 1 KPA w zestawieniu z Art. 195 PSWiN). Z kolei wskutek odrębnego uregulowania określonych zagadnień w PSWiN (np. terminu sporządzenia recenzji, o którym mowa w art. 190 ust. 3 PSWiN) **zastosowania nie znajdują** wybrane przepisy KPA dotyczące terminów dokonywania czynności lub załatwiania sprawy przez organy (np. art. 35 § 3 KPA).

2. Nadawanie stopnia doktora w Polsce

Uzyskanie stopnia doktora uzależnione jest od spełnienia ustawowo określonych przesłanek o charakterze formalnym oraz materialnym, których celem jest zapewnienie należytego poziomu przygotowania naukowego kandydata oraz potwierdzenie jego zdolności do samodzielnego prowadzenia działalności badawczej. Przesłanki te wynikają z przedstawionych powyżej przepisów powszechnie obowiązującego prawa, w szczególności regulujących system szkolnictwa wyższego i nauki (PSWiN), a także z aktów wewnętrznych podmiotów doktoryzujących.

W niniejszym podrozdziale przedstawione zostaną podstawowe warunki uzyskania stopnia doktora, obejmujące w szczególności wymóg posiadania odpowiedniego tytułu zawodowego, przygotowania i obrony rozprawy doktorskiej, wykazania się dorobkiem naukowym, potwierdzenia znajomości języka obcego, a także osiągnięcia efektów uczenia się właściwych dla kwalifikacji na poziomie 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji. Ponadto wskazane zostaną inne wymagania do uzyskania stopnia naukowego doktora, które mogą zostać określone przez podmiot doktoryzujący w granicach obowiązujących przepisów prawa.

2.1. Nadawanie stopnia doktora w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej

Badania naukowe i prace rozwojowe w Polsce prowadzi się w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, a twórczość artystyczną - w dziedzinie sztuki i dyscyplinach artystycznych (art. 5 ust. 1 PSWiN). Wykaz dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych należących do dziedziny sztuki został uregulowany w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych

oraz dyscyplin artystycznych⁶. Aktualnie w Polsce funkcjonuje **10 dziedzin nauki i sztuki** (np. dziedzina nauk humanistycznych lub dziedzina nauk inżynieryjno – technicznych) **oraz 55 dyscyplin naukowych** (np. nauki prawne, nauki chemiczne, zootechnika i rybactwo lub nauki medyczne). Co do zasady, przyporządkowanie osoby prowadzącej działalność naukową oraz osoby biorącej udział w prowadzeniu działalności naukowej do dziedziny i dyscypliny następuje na podstawie deklaracji składanej nie częściej niż raz na 2 lata (art. 343 ust. 7 PSWiN)⁷.

Biorąc pod uwagę, iż stopień doktora jest stopniem naukowym lub stopniem w zakresie sztuki, nadawanym w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej (art. 177 ust. 1 i ust. 2 PSWiN) jego przyznanie powinno stanowić potwierdzenie wiedzy, kwalifikacji i zdolności do prowadzenia badań naukowych lub twórczości artystycznej w tych konkretnych obszarach.

O nadaniu stopnia doktora w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej bądź wyłącznie w dziedzinie nauki decydować będzie zasadniczo zakres zagadnień, jakie obejmuje przygotowana rozprawa doktora oraz to czy możliwe jest przyporządkowanie tych zagadnień do jednej dyscypliny naukowej. Tym samym stopień naukowy doktora w dziedzinie nauki i dyscyplinie naukowej może zostać nadany wtedy, gdy rozprawa doktorska obejmuje zagadnienia **dotyczące jednej dyscypliny bądź zagadnienia z więcej niż jednej dyscypliny, i jest możliwe wskazanie dyscypliny, w której nadaje się stopień doktora** (art. 177 ust. 5 PSWiN). Z kolei stopień naukowy doktora w dziedzinie nauki może zostać nadany wtedy, gdy rozprawa doktorska obejmuje zagadnienia naukowe **z więcej niż jednej dyscypliny naukowej zawierającej się w danej dziedzinie nauki i nie jest możliwe wskazanie dyscypliny, w której nadaje się stopień doktora** (art. 177 ust. 6 PSWiN). We wskazanym przypadku, stopień doktora może być nadany w dziedzinie nauki przez podmiot doktoryzujący, który posiada kategorie naukowe A+, A albo B+ lub uprawnienia nadane w trybie określonym w art. 226a ust. 1 w ponad połowie dyscyplin zawierających się w tej dziedzinie (art. 185 ust. 3 PSWiN). Należy przy tym zauważyć, że zawarcie w PSWiN możliwości nadania stopnia jedynie

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 211).

⁷ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 177.

w dziedzinie nauki stanowi relatywnie nowe rozwiązanie w polskim systemie prawnym. Ma ono na celu wsparcie tzw. interdyscyplinarności wąskiej (ograniczonej do badań naukowych prowadzonych w ramach jednej dziedziny)⁸.

2.2. Podmioty oraz organy uprawnione do nadawania stopnia doktora

Uprawnienie do nadawania stopnia doktora zostało przyznane określonym podmiotom systemu nauki i szkolnictwa wyższego oraz zostało ściśle powiązane z wynikiem ewaluacji jakości naukowej w danym podmiocie (zob. m.in. art. 7 ust. 1 oraz art. 185 ust. 1 PSWiN). W aktualnym modelu uprawnienie do nadawania stopnia doktora przyznane zostało organom uczelni (art. 17 PSWiN). Stopień naukowy albo stopień w zakresie sztuki nadaje bowiem, w drodze decyzji administracyjnej (art. 178 ust. 1 PSWiN):

- 1) w uczelni - **senat** lub **inny organ uczelni określony w statucie uczelni**,
- 2) w instytucie PAN, w instytucie badawczym, w instytucie międzynarodowym oraz w Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego - **rada naukowa**.

W uczelni do nadawania stopnia naukowych i stopni w zakresie sztuki uprawniony został senat (art. 28 ust. 1 pkt 8 PSWiN) lub inny określony w statucie organ uczelni (art. 28 ust. 4 PSWiN). Statut może zatem zobowiązać do realizacji tego działania organ o charakterze centralnym, organ działający na szczeblu jednostek organizacyjnych czy też organ wspólny dla różnych jednostek organizacyjnych⁹. W dużych uczelniach o profilu ogólnym dominującym modelem jest ten, w którym za nadawanie stopni naukowych odpowiedzialne są wyspecjalizowane organy nazywane radami dyscyplin¹⁰. Tworzone są zasadniczo oddzielnie dla każdej dyscypliny, chociaż możliwe jest także powołanie jednej rady dla większej liczby

⁸ Ł. Kierznowski, Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki. Komentarz, Warszawa 2021, art. 177, Nb. 8, LEX.

⁹ Ł. Kierznowski, Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki. Komentarz, Warszawa 2021, art. 178, Nb. 14, LEX.

¹⁰ Zob. m.in. uchwałę nr 131/2019 Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego z 25.09.2019 r. w sprawie trybu postępowania w sprawach o nadanie stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego w Uniwersytecie Wrocławskiego (§ 11 – § 13) oraz Załącznik nr 1 do Uchwały Senatu ASP w Warszawie nr 10/2021 z 30.03.2021 r. – Regulamin przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (§ 28 – § 29).

dyscyplin¹¹. Z kolei w przypadku nadawania stopnia doktora w dziedzinie powoływane są także odrębne organy, przykładowo jak Rada Naukowa Dziedzin na Uniwersytecie Warszawskim¹².

2.3. Podmioty uprawnione w toku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora

Specyfika postępowania w sprawie nadania stopnia doktora polega między innymi na tym, że decyzje w tym postępowaniu podejmowane są przez organy kolegialne, które składają się z osób posiadających odpowiednie stopnie albo tytuły naukowe, a tym samym wobec których istnieje domniemanie posiadania fachowej wiedzy w dyscyplinie naukowej (artystycznej) albo dziedzinie nauki lub sztuki.¹³

Oprócz omówionych uprzednio organów (np. rad naukowych dyscypliny), czynności w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora może pomocniczo dokonywać także tzw. **komisja doktorska** powołana przez senat bądź inny organ wskazany w statucie uczelni albo radzie naukową w instytucie PAN, instytucie badawczym lub innej jednostce naukowej (art. 192 ust. 1 w zw. z art. 178 ust. 1 PSWiN). Tryb powoływania oraz zakres czynności komisji powinien zostać obowiązkowo określony w uchwale określającej sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 192 ust. 2 pkt 4 PSWiN). W uchwale określona może zostać dokładna liczebność komisji, wymagania stawiane jej członkom oraz wskazanie organów uprawnionych do jej powołania (np. radzie naukowej). W skład komisji nie powinny wchodzić osoby, co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie co do braku ich bezstronności w toku postępowania¹⁴.

Komisja może mieć charakter doraźny – tj. zostać powołana do podejmowania czynności w konkretnym, indywidualnym postępowaniu; lub stały – tj. zostać powołana na

¹¹ Zob. m.in. uchwałę nr 13/04/2025 Rady Dyscyplin Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego z 10.04.2025 r. w sprawie szczegółowych wytycznych dotyczących rozprawy doktorskiej w dyscyplinach językoznawstwo i literaturoznawstwo.

¹² Zob. m.in. uchwałę nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z 29.06.2022 r. (§ 2).

¹³ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 192.

¹⁴ Zob. w omawianym zakresie uchwałę nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z 29.06.2022 r. (V. Tryb powoływania oraz zakres czynności Komisji Doktorskiej § 2 ust. 3 oraz § 16, ust. 1 - 9).

okres kadencji organu lub inny określony czas. Komisji mogą zostać powierzone następujące czynności w toku postępowania, w szczególności¹⁵:

- 1) przeprowadzenie weryfikacji spełnienia wymogu w zakresie publikacji naukowej w przypadku publikacji o wieloautorskim charakterze,
- 2) przeprowadzenie egzaminów w toku postępowania, jeśli wymóg ich zdania został przewidziany w uchwale senatu lub rady naukowej,
- 3) przeprowadzenie publicznej obrony rozprawy doktorskiej,
- 4) wnioskowanie do organu nadającego stopień doktora o postanowienie o odmowie dopuszczenia kandydata do obrony,
- 5) wystąpienie z wnioskiem o nadanie albo odmowę nadania stopnia doktora lub z wnioskiem o wyróżnienie rozprawy doktorskiej.

2.4. Warunki ogólne uzyskiwania stopnia doktora

2.4.1. Posiadanie tytułu magistra

Pierwszą z przesłanek warunkujących nadanie stopnia doktora, określoną w art. 186 ust. 1 PSWiN, jest legitymowanie się przez kandydata odpowiednimi kwalifikacjami formalnymi. Ustawodawca przewiduje w tym zakresie trzy równorzędne (alternatywne) podstawy spełnienia tego wymogu. W pierwszej kolejności wskazać należy na posiadanie tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera albo tytułu równorzędnego, uzyskanego w wyniku ukończenia studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich. Przyjmuje się, że warunek ten obejmuje również tytuły i kwalifikacje nadane na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów. Oznacza to, że jeśli ktoś zdobył określone uprawnienia zgodnie z ówczesnym prawem, to zachowują one swoją ważność także po zmianie przepisów. Wynika to z zasady ciągłości skutków prawnych, zgodnie z którą zmiana przepisów nie wpływa na ważność kwalifikacji uzyskanych w sposób zgodny z prawem obowiązującym w momencie ich nadania.

¹⁵ Zob. m.in. uchwałę nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z 29.06.2022 r. (V. Tryb powoływania oraz zakres czynności Komisji Doktorskiej § 17) oraz Załącznik do uchwały nr 133/2020/2021 Senatu UAM z 28.06.2021 r. dotyczącej określenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (§ 14 – 15).

Za równorzędne uznaje się także inne tytuły zawodowe określone w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie PSWiN, właściwe dla określonych kierunków studiów np.: (1) tytuł zawodowy lekarza uzyskany po ukończeniu kierunku lekarskiego, (2) tytuł zawodowy lekarza dentysty po ukończeniu kierunku lekarsko-dentystycznego, czy chociażby (3) tytuł zawodowy inżyniera lub magistra inżyniera w przypadku kierunków technicznych.

Bez znaczenia dla spełnienia omawianej przesłanki pozostaje natomiast tożsamość dyscypliny, w której uzyskano wykształcenie, z dyscypliną, w której kandydat ubiega się o nadanie stopnia doktora. Alternatywnie, wymóg ten może zostać spełniony poprzez legitymowanie się dyplomem, o którym mowa w art. 326 ust. 2 pkt 2¹⁶ albo art. 327 ust. 2¹⁷ PSWiN, tj. dyplomem potwierdzającym ukończenie studiów za granicą, o ile dokument ten daje prawo do ubiegania się o nadanie stopnia doktora w państwie jego wydania. W zależności od konkretnego przypadku, uznanie takiego dyplomu w krajowym porządku prawnym następuje z mocy prawa, na podstawie umowy międzynarodowej albo w drodze postępowania nostryfikacyjnego.

2.4.2. Spełnienie wymagań w zakresie dorobku naukowego

Zgodnie z art. 186 ust. 1 pkt 3 PSWiN, warunkiem nadania stopnia doktora jest wykazanie się przez kandydata dorobkiem naukowym o określonym charakterze. Ustawodawca przewidział trzy alternatywne formy tego dorobku:

- a) **artykuł naukowy** opublikowany w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowej, które w roku publikacji figurowały w wykazie sporządzonym na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b PSWiN,
- b) **monografia naukowa** wydana przez wydawnictwo ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a PSWiN lub rozdział w takiej monografii,
- c) **dzieło artystyczne o istotnym znaczeniu**, co dotyczy w szczególności osób ubiegających się o stopień doktora w dziedzinach artystycznych.

¹⁶Jeżeli dyplom uzyskany za granicą uprawnia w państwie jego wydania do kontynuowania kształcenia na studiach drugiego stopnia albo do ubiegania się o nadanie stopnia doktora, wywołuje on analogiczne skutki prawne w Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁷Osoba, której dyplom został uznany za równoważny odpowiedniemu polskiemu dyplomowi i tytułowi zawodowemu, jest uprawniona do posługiwania się tym tytułem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Przepisy przejściowe (art. 179 ust. 6 PSWiN) stanowią, że w postępowaniach wszczętych do dnia 31 grudnia 2021 r. do wymaganych osiągnięć zalicza się również publikacje opublikowane w czasopismach lub materiałach konferencyjnych ujętych w wykazach ministerialnych obowiązujących przed ich ogłoszeniem, jak również w czasopismach z części A, B lub C wykazu ogłoszonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2017 r., przy czym artykuły w części B musiały uzyskać co najmniej 10 punktów. Ponadto uwzględnia się monografie naukowe wydane przez wydawnictwa lub jednostki organizacyjne podmiotów, których wydawnictwa figurowały w wykazie ministerialnym II¹⁸.

Ponadto ustawodawca jednoznacznie wymaga, aby publikacja była faktycznie opublikowana – sama akceptacja artykułu do druku nie uprawnia do uznania tego wymogu za spełniony¹⁹. W odniesieniu do dzieła artystycznego nie określono szczegółowych kryteriów oceny jego znaczenia, pozostawiając podmiotowi doktoryzującemu szeroką swobodę w ustaleniu, czy dane dzieło spełnia wymóg „istotnego znaczenia”. Ostateczna ocena dorobku artystycznego spoczywa zatem na podmiocie nadającym stopień doktora, który dokonuje jej w ramach procedury doktorskiej.

2.4.3. Wykazanie efektów uczenia na poziomie 8 PRK

Osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora zobowiązana jest do osiągnięcia efektów uczenia się odpowiadających kwalifikacjom na poziomie 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK). Podstawowymi aktami normatywnymi w tym zakresie są Zintegrowany System Kwalifikacji²⁰ oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 14 listopada 2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6–8 PRK²¹. Wymóg ten podlega weryfikacji przede wszystkim w odniesieniu do kandydatów ubiegających się o stopień doktora w trybie eksternistycznym (zob. 4.1.). Natomiast

¹⁸ W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 186.

¹⁹ Ł. Kierznowski, Stopnie naukowe, s. 118-119.

²⁰ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1606).

²¹ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6-8 Polskiej Ramy Kwalifikacji (Dz. U. poz. 2218).

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
absolwenci szkół doktorskich uzyskują wymagane efekty uczenia się w toku realizowanego kształcenia, co powoduje, że spełniają ten wymóg z chwilą ukończenia szkoły doktorskiej²².

Efekt uczenia się dla poziomu 8 PRK	Opis
Wiedza	Kandydat powinien znać i rozumieć światowy dorobek naukowy i twórczy oraz wynikające z niego konsekwencje dla praktyki, a także główne tendencje rozwojowe w obrębie dyscypliny naukowej lub artystycznej, w tym metodologię badań i zasady upowszechniania wyników. Ponadto powinien posiadać świadomość uwarunkowań ekonomicznych, prawnych, etycznych i społecznych działalności naukowej oraz podstawowych zasad transferu wiedzy i komercjalizacji wyników badań.
Umiejętności	Kandydat powinien potrafić twórczo wykorzystywać wiedzę do definiowania problemów badawczych, formułowania hipotez, rozwijania metod i narzędzi badawczych oraz samodzielnego wnioskowania na podstawie uzyskanych rezultatów. Istotna jest również zdolność krytycznej analizy dorobku naukowego i twórczego oraz transferowania wyników badań do praktyki gospodarczej i społecznej. W zakresie komunikacji kandydat powinien umieć aktywnie uczestniczyć w dyskusji naukowej, upowszechniać wyniki badań zarówno w środowisku specjalistycznym, jak i w formach popularnonaukowych, w tym w języku obcym na poziomie co najmniej B2 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Ponadto kandydat musi wykazywać się umiejętnością planowania i realizacji własnych działań badawczych oraz zespołowych projektów badawczych lub twórczych, także w kontekście międzynarodowym, a także zdolnością do samodzielnego planowania własnego rozwoju i inspirowania rozwoju innych osób.
Kompetencje społeczne	Kandydat powinien być przygotowany do krytycznej oceny dorobku własnego i innych badaczy, podejmowania odpowiedzialnych decyzji w pracy naukowej i twórczej, inicjowania działań na rzecz interesu

²² por. Ł. Kierznowski, Stopnie naukowe, s. 113; K. Ślęzak, w: K. W. Baran (red.), Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz, Warszawa 2020, kom. do art. 186, Nb 3; M. Dokowicz, w: J. Woźnicki (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, 2019, kom. do art. 186, Nb 5.

	publicznego oraz przedsiębiorczego myślenia i działania. Ponadto istotne jest przestrzeganie zasad etycznych i poszanowanie prawa własności intelektualnej oraz rozwijanie etosu środowisk badawczych, prowadzenie działalności naukowej w sposób niezależny i odpowiedzialny, przyczyniając się do kształtowania wzorców właściwego postępowania w środowisku naukowym i artystycznym.
--	---

Efekty uczenia się dla poziomu 8 PRK obejmują trzy zasadnicze obszary: **wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne.**

Spełnienie wymogów dotyczących efektów uczenia się na poziomie 8 PRK stanowi zatem integralny element przygotowania do nadania stopnia doktora i obejmuje zarówno aspekty merytoryczne, jak i kompetencyjne, umożliwiające samodzielną działalność naukową i twórczą w szerokim kontekście krajowym i międzynarodowym.

2.4.4. Potwierdzanie biegłości językowej na poziomie co najmniej B2

Art. 186 ust. 1 pkt 2 PSWiN wprowadza wymóg znajomości języka obcego na poziomie co najmniej B2. Oznacza to, że osoba ubiegająca się o nadanie stopnia naukowego powinna posiadać umiejętności językowe umożliwiające swobodną komunikację w danym języku w zakresie m.in. rozumienia tekstów, wypowiedzi ustnych oraz formułowania własnych wypowiedzi w stopniu pozwalającym na prowadzenie działalności naukowej lub zawodowej w środowisku międzynarodowym.

Biegłość językowa, która powinna zostać potwierdzona na potrzeby uzyskania stopnia doktora, może dotyczyć znajomości dowolnego języka nowożytnego. Ustawodawca, posługując się w przepisie pojęciem języka nowożytnego, nie ogranicza tego wymogu do konkretnego języka obcego, lecz pozostawia w tym zakresie swobodę wyboru. Do języków nowożytnych zalicza się w szczególności takie języki jak angielski, francuski, hiszpański, niemiecki, rosyjski czy włoski²³.

²³ Zob. m.in. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 2.8.2022 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty, Dz.U. z 2022 r. poz. 1636).

W obowiązującym stanie prawnym przewidziano zróżnicowane formy potwierdzania znajomości nowożytnego języka obcego na poziomie co najmniej B2, które mają zastosowanie w postępowaniu o nadanie stopnia doktora. Wśród nich wyróżniamy:

- a) **dypłom ukończenia studiów** - potwierdza znajomość języka obcego, jeśli z programu studiów wynika osiągnięcie poziomu co najmniej B2. Dotyczy to przede wszystkim studiów rozpoczętych po 1.10.2007 r. i stanowi dokument urzędowy o pełnej mocy dowodowej²⁴;
- b) **certyfikat poświadczający znajomość tego języka na poziomie biegłości językowej co najmniej B2** - międzynarodowy lub krajowy certyfikat potwierdzający znajomość języka na poziomie co najmniej B2 (lub wyższym). Katalog certyfikatów może być doprecyzowany przez podmiot doktoryzujący;
- c) **egzamin potwierdzający znajomość nowożytnego języka obcego na poziomie biegłości językowej B2** - egzamin przeprowadzony w toku postępowania o nadanie stopnia doktora lub wcześniejszego przewodu doktorskiego. Pozytywny wynik potwierdza znajomość języka na wymaganym poziomie.

2.4.5. Inne wymagania

Obok przesłanek ustawowych, ustawodawca przewidział możliwość wprowadzenia przez podmiot doktoryzujący dodatkowych wymogów, które kandydat musi spełnić, aby uzyskać dopuszczenie do nadania stopnia doktora (art. 186 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 192 ust. 3 PSWiN). Są to tzw. wymagania uzupełniające, które mieszczą się w granicach określonych przez obowiązujące przepisy prawa, ale pozostawiają dużą swobodę instytucji naukowej. M. Dokowicz trafnie zauważa, że brzmienie przepisu nie przewiduje możliwości podnoszenia wymogów określonych w ust. 1 pkt 1–4, a ustawodawca wyraźnie wskazuje, że mają to być „inne” wymagania, czyli dotyczące zagadnień odmiennych od przesłanek podstawowych²⁵.

Dodatkowe przesłanki mogą obejmować m.in.:

- a) obowiązek odbycia określonych staży, praktyk lub wizyt studyjnych,
- b) wymagania dotyczące udziału w konferencjach naukowych lub seminariach specjalistycznych,

²⁴ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 20.11.2019 r. I OSK 4342/18, Legalis.

²⁵ M. Dokowicz, w: J. Woźnicki (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, 2019, kom. do art. 186, Nb 8.

- c) obowiązek publikacji dodatkowych artykułów lub raportów naukowych,
- d) zaliczenie określonych kursów lub szkoleń podnoszących kompetencje metodologiczne, językowe lub dydaktyczne,
- e) wymagania dotyczące współpracy międzynarodowej lub interdyscyplinarnej.

Podmiot doktoryzujący dokonuje oceny spełnienia tych wymogów na etapie dopuszczania rozprawy doktorskiej do obrony, co wynika z art. 191 ust. 1 PSWiN. Ich celem jest zapewnienie, że kandydat posiada pełen zakres kwalifikacji i kompetencji niezbędnych do prowadzenia samodzielnej działalności naukowej oraz funkcjonowania w środowisku akademickim lub artystycznym. W praktyce dodatkowe wymagania mogą różnić się w zależności od dyscypliny, szkoły doktorskiej czy profilu działalności jednostki, przy czym muszą być jasno określone w regulacjach wewnętrznych podmiotu doktoryzującego. Przykładem dokonania oceny mogą być egzaminy doktorskie, które były powszechnie stosowane przed wprowadzeniem szkół doktorskich, w ramach funkcjonujących wcześniej studiów doktoranckich.

3. Kształcenie w szkole doktorskiej

Kształcenie w szkole doktorskiej stanowi centralny element procesu przygotowania do uzyskania stopnia naukowego doktora. Szkoły doktorskie integrują kształcenie merytoryczne, rozwój umiejętności badawczych oraz kompetencji społecznych, umożliwiając doktorantom nabycie efektów uczenia się odpowiadających kwalifikacjom na poziomie 8 PRK. Program kształcenia (art. 201 ust. 3 - 5 PSWiN) obejmuje zarówno naukę teoretyczną, jak i praktyczne doświadczenia w prowadzeniu badań, a także przygotowanie do przedstawienia i obrony rozprawy doktorskiej.

W ramach niniejszego rozdziału omówione zostaną kluczowe aspekty funkcjonowania szkół doktorskich, w tym: status doktoranta, procedury rekrutacyjne, prawa i obowiązki wynikające z ustawy, zasady kształcenia i realizacji indywidualnego planu badawczego wraz z oceną śródkresową, kwestie finansowania i stypendiów doktoranckich, a także skutki prawne skreślenia z listy doktorantów. Ponadto przedstawione zostaną kwestie związane ze złożeniem rozprawy doktorskiej, w tym moment złożenia, obowiązujące terminy, w tym

implikacje prawne wynikające z niedochowania tych terminów. Rozdział ten ma na celu kompleksowe ukazanie procesu kształcenia doktorantów i warunków niezbędnych do prawidłowego przebiegu postępowania doktorskiego.

3.1. Status prawny doktoranta

Pozycja prawna doktoranta w strukturze społeczności akademickiej ma charakter złożony. Doktorant nie jest bowiem pracownikiem w rozumieniu przepisów prawa pracy, a jego status ma charakter odrębny i jest kształtowany przede wszystkim przez regulacje właściwe dla kształcenia w szkole doktorskiej, w szczególności regulamin danej szkoły doktorskiej, program kształcenia oraz indywidualny plan badawczy. Jednocześnie struktura organizacyjna, w jakiej funkcjonuje doktorant, jest formalnie określona w ramach szkoły doktorskiej. W praktyce jego aktywność naukowa i dydaktyczna często realizowana jest także w innych jednostkach organizacyjnych uczelni, takich jak wydziały czy instytuty. To właśnie na styku tych struktur pojawiają się wątpliwości dotyczące pozycji doktoranta w społeczności akademickiej. Zatem już na wstępie należy wskazać, że doktoranci znajdują się w swoistej „strefie przejściowej” – nie są już typowymi studentami, ale ich status prawny i zawodowy wciąż różni się od statusu pełnoprawnych pracowników naukowych.

Warunkiem rozpoczęcia kształcenia oraz nabycia pełnych praw doktoranta jest złożenie ślubowania (art. 200 ust. 8 PSWiN). Z chwilą jego złożenia doktorant nabywa formalnie status uczestnika szkoły doktorskiej, co znajduje analogię w prawie administracyjnym, gdzie ślubowanie często warunkuje powstanie stosunku prawnego²⁶. Treść roty ślubowania pozostaje w gestii podmiotu prowadzącego szkołę dokorską i może być określona w regulaminie szkoły doktorskiej.

Doktorant korzysta z uprawnień analogicznych do studentów, takich jak możliwość dostępu do infrastruktury dydaktycznej i naukowej, uczestnictwa w kursach i szkoleniach oraz korzystania z bibliotek i innych zasobów uczelni. Jednocześnie realizuje obowiązki charakterystyczne dla pracy naukowej, w tym prowadzenie samodzielnych badań, opracowywania rozprawy doktorskiej oraz realizacji indywidualnego planu badawczego, co zbliża jego pozycję do pracowników naukowych.

²⁶ Ł. Kierznowski, Szkoły doktorskie, s. 43

W konsekwencji status prawny doktoranta należy postrzegać jako pozycję podmiotową o charakterze mieszanym: doktorant uczestniczy w systemie kształcenia akademickiego, równocześnie wykonując zadania o charakterze naukowym i twórczym, wymagające samodzielności, ale także podporządkowania naukowego wobec instytucji i promotora.

3.2. Rekrutacja do szkoły doktorskiej

Zgodnie z art. 200 ust. 1 PSWiN, do szkoły doktorskiej może zostać przyjęta osoba posiadająca tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędnym, jak również – w przypadkach szczególnych – osoba, o której mowa w art. 186 ust. 2 tej ustawy. Przepis ten dopuszcza możliwość nadania stopnia doktora osobie niespełniającej wymogu posiadania wskazanego tytułu zawodowego, o ile legitymuje się ona osiągnięciami naukowymi o najwyższej jakości oraz posiada status absolwenta studiów pierwszego stopnia albo studenta, który ukończył trzeci rok jednolitych studiów magisterskich.

Rekrutacja do szkoły doktorskiej odbywa się w formie konkursu, co oznacza, że przy ograniczonej liczbie miejsc kandydaci są oceniani i porównywani według określonych

kryteriów. Podmiot prowadzący szkołę doktorską ma znaczną swobodę w ich ustalaniu²⁷. Zgodnie z przyjętymi standardami przez jednostki prowadzące kształcenie doktorskie uwzględnia się w szczególności rozmowę kwalifikacyjną, dotychczasowy dorobek naukowy (np. publikacje, udział w konferencjach, staże) oraz projekt planowanych badań. Co do zasady znajomość języka obcego nie powinna stanowić kryterium oceny kandydata, ponieważ do uzyskania stopnia doktora wystarczający jest poziom B2, potwierdzany dyplomem ukończenia studiów pierwszego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich. Jednak w wyjątkowych sytuacjach to kryterium również brane jest pod uwagę (np. kandydat jest studentem po trzecim roku jednolitych studiów magisterskich i ubiega się o przyjęcie ze względu na wybitne osiągnięcia naukowe).

²⁷ M. Dorochowicz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 200.

Senat albo rada naukowa określa zasady rekrutacji do szkoły doktorskiej jedynie w takim zakresie, w jakim dana materia nie została już uregulowana w PSWiN. Oznacza to, że kompetencja tych organów ma charakter uzupełniający, a ich działania nie mogą pozostawać w sprzeczności z przepisami ustawowymi ani ich powielać w sposób zbędny.

Pomimo że ustawodawca nie określił wprost terminu przyjęcia zasad rekrutacji do szkoły doktorskiej, w art. 200 ust. 3 PSWiN wprowadził obowiązek ich udostępnienia przez podmiot prowadzący szkołę doktorską nie później niż na 5 miesięcy przed rozpoczęciem rekrutacji²⁸. Niezależnie od tego, zgodnie z art. 358 ust. 2 pkt 1 PSWiN, uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze oraz instytuty międzynarodowe są zobowiązane do udostępnienia w Biuletynie Informacji Publicznej zasad i trybu przyjmowania do szkoły doktorskiej w terminie 14 dni od dnia ich przyjęcia. Regulacje te pełnią funkcję gwarancyjną, zapewniając potencjalnym kandydatom odpowiedni czas na przygotowanie się do udziału w postępowaniu rekrutacyjnym oraz stabilność i przewidywalność obowiązujących reguł. Naruszenie obowiązku terminowego udostępnienia zasad rekrutacji może skutkować nałożeniem przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego administracyjnej kary pieniężnej w wysokości do 50 000 zł, na podstawie art. 431 ust. 1 pkt 2 lit. a albo ust. 2 pkt 1 PSWiN.

3.3. Prawa i obowiązki doktoranta

3.3.1. Prawa doktoranta

3.3.1.1. Opieka promotorska

Każdemu doktorantowi przysługuje prawo do przygotowania rozprawy doktorskiej pod nadzorem naukowym promotora lub zespołu promotorów, bądź też promotora wraz z promotorem pomocniczym. Ustawodawca nie precyzuje w sposób szczegółowy, jakie obowiązki i funkcje powinno obejmować sprawowanie nadzoru naukowego nad pracą doktorską realizowaną przez doktoranta. W literaturze prawniczej i naukowej wskazuje się, że rola promotora powinna obejmować jednocześnie funkcje mistrza, eksperta, pośrednika oraz przewodnika naukowego²⁹.

²⁸ Ł. Kierznowski, Szkoły doktorskie, s. 36.

²⁹ J. Szczepkowski, Opieka promotorska, [w:] W. Kiełbasiński, M. Dorochołowicz (red.), Status doktorantów w ustawie 2.0, Toruń 2022, s. 27

W przepisach PSWiN jednak nie wskazano katalogu kompleksowych obowiązków, jakie mają być realizowane przez promotora lub promotora pomocniczego. Z analizy poszczególnych przepisów dotyczących kształcenia w szkołach doktorskich można jednak wyodrębnić dwa szczegółowe obowiązki promotora związane z pełnieniem nadzoru naukowego:

- a) obowiązek uzgodnienia z doktorantem indywidualnego planu badawczego (art. 202 ust. 1 PSWiN),
- b) obowiązek wydania opinii w przedmiocie ukończonej rozprawy doktorskiej doktoranta (art. 204 ust. 1 PSWiN).

W przypadku osób kształcących się w szkołach doktorskich ustawodawca przewidział termin wyznaczenia promotora – ma to nastąpić w ciągu 3 miesięcy od rozpoczęcia kształcenia doktoranckiego. Należy podkreślić, że przepis ten odnosi się wyłącznie do wskazania promotora głównego, a nie do promotora pomocniczego.

Z uwagi na brak szczegółowych regulacji ustawowych w zakresie zasad wyznaczania promotora, promotorów lub promotora pomocniczego, tryb wyznaczania oraz ewentualnej zmiany osób pełniących te funkcje powinien zostać określony w regulaminie konkretnej szkoły doktorskiej (art. 205 ust. 1 pkt 1 PSWiN). Regulamin taki winien precyzować zarówno

procedury formalne, jak i zasady merytoryczne związane z wyborem oraz zmianą opiekunów naukowych doktorantów³⁰.

3.3.1.2. Prawo do otrzymywania stypendium doktoranckiego

Jedną z kluczowych reform w systemie kształcenia doktorantów, wprowadzonych w 2018 r., było ustanowienie powszechnego systemu stypendialnego³¹. Zmiana ta istotnie przekształciła dotychczasowy model wsparcia finansowego dla doktorantów. W ramach wcześniej funkcjonujących, obecnie wygaszanych studiów doktoranckich, uzyskanie stypendium miało charakter konkurencyjny – doktoranci musieli ubiegać się o nie w drodze rywalizacji, co oznaczało, że nie wszyscy mogli liczyć na wsparcie finansowe.

³⁰ zob. M. Wilanowska, Kodeks Praw i Obowiązków Doktoranta, Warszawa, s. 4-5.

³¹ zob. Ł. Kierznowski, Szkoły doktorskie, s. 62.

Obecnie sytuacja ta uległa zasadniczej zmianie, ponieważ stypendium doktoranckie przysługuje z mocy prawa wszystkim doktorantom, którzy nie posiadają stopnia naukowego doktora. W praktyce oznacza to, że każdy uczestnik szkoły doktorskiej spełniający ten warunek otrzymuje świadczenie niezależnie od dodatkowych kryteriów konkursowych. Jednocześnie ustawodawca wyraźnie wykluczył możliwość pobierania tego stypendium przez osoby, które już wcześniej uzyskały stopień doktora, nawet jeśli podejmują one ponownie kształcenie w szkole doktorskiej (art. 209 ust. 1 i 2 PSWiN).

Podstawę prawną przyznawania stypendium doktoranckiego stanowi art. 209 PSWiN. Wysokość stypendium jest powiązana z kwotą minimalnego wynagrodzenia profesora i wynosi co najmniej 37% tej kwoty przed oceną śródkresową oraz 57% po jej przeprowadzeniu (art. 209 ust. 4 PSWiN). W praktyce oznacza to, że stypendium ma charakter gwarantowany i jego wysokość jest corocznie waloryzowana wraz ze zmianą podstawy odniesienia.

3.3.1.3. Prawo do otrzymania legitymacji doktoranckiej

Każdy uczestnik szkoły doktorskiej ma zagwarantowane prawo do otrzymania legitymacji doktoranta, która stanowi formalne potwierdzenie jego statusu³². Obowiązek jej wydania spoczywa na samej szkole doktorskiej, co oznacza, że doktorant co do zasady nie musi

składać żadnego wniosku ani podejmować dodatkowych działań w tym zakresie. Legitymacja pełni istotną funkcję, gdyż umożliwia korzystanie z różnych uprawnień i przywilejów związanych ze statusem doktoranta, takich jak np. ulgi czy dostęp do określonych świadczeń (np. ulgi na przejazdy komunikacją publiczną, zniżki instytucjonalne – kina, teatry, muzea).

Zgodnie z art. 204 ust. 1 PSWiN, kształcenie doktoranta kończy się z chwilą złożenia rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora w szkole doktorskiej. Ukończenie kształcenia skutkuje utratą statusu doktoranta, a zatem również wszystkich przywilejów z tym związanych takich jak np. posiadanie legitymacji. W literaturze podkreśla się, że po złożeniu

³² M. Dokowicz, [w:] J. Woźnicki (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, 2019, kom. do art. 208.

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
rozprawy doktorskiej szkoła może domagać się od doktoranta jej zwrotu³³. Warto również zaznaczyć, że niedopuszczalne jest pobieranie opłaty za wydanie legitymacji doktoranta.

3.3.1.4. Prawo do urlopu na przygotowanie rozprawy doktorskiej lub na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej

Przepisy art. 196 PSWiN ustanawiają uprawnienie pracownika niebędącego nauczycielem akademickim ani pracownikiem naukowym do uzyskania, na jego wniosek, urlopu przeznaczonego na czynności związane z postępowaniem doktorskim. Urlop ten obejmuje 28 dni, które – w rozumieniu odrębnych przepisów – są dla tego pracownika dniami pracy. Termin wykorzystania urlopu ustalany jest w drodze porozumienia między pracownikiem a pracodawcą.

Ponadto pracownikowi przysługuje zwolnienie od pracy w dniu obrony rozprawy doktorskiej. Za okres zarówno urlopu, jak i zwolnienia od pracy, pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia obliczanego według zasad właściwych dla urlopu wypoczynkowego.

Kwestia udzielania urlopu w praktyce wymaga odniesienia do regulacji art. 154² KP. Udziela się go bowiem w dni, które są dla pracownika dniami pracy, zgodnie z obowiązującym go rozkładem czasu pracy. Wymiar urlopu w danym dniu odpowiada dobowemu wymiarowi czasu pracy przypadającemu na dany dzień. Przyjmuje się zasadę, że jeden dzień urlopu odpowiada ośmiu godzinom pracy. Jeżeli jednak pracownik wykonuje pracę w niższym

dobowym wymiarze czasu, np. po sześć godzin, urlop rozliczany jest według tej normy. Urlopu nie można udzielić w mniejszym wymiarze niż pełny dzień pracy, chyba że pracownikowi pozostaje do wykorzystania część urlopu krótsza niż dobowy wymiar czasu pracy.

Zgodnie z art. 154² KP urlopu udziela się w dni pracy wynikające z rozkładu czasu pracy pracownika, w wymiarze odpowiadającym jego dobowemu wymiarowi czasu pracy. Co do zasady jeden dzień urlopu odpowiada ośmiu godzinom pracy, natomiast przy niższym dobowym wymiarze czasu pracy urlop rozlicza się proporcjonalnie. Nie udziela się urlopu w wymiarze krótszym niż pełny dzień pracy, chyba że pozostała część urlopu jest niższa niż

³³ Zob.m.in. B. Pietrzyk-Tobiasz, Komentarz do art. 208 PSWiN, [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny. Komentarz | Linia orzecznicza, Warszawa 2024.

dobowy wymiar czasu pracy. Stanowisko to potwierdziło również Ministerstwo Edukacji i Nauki³⁴, wskazując na zastosowanie zasad proporcjonalności oraz rozliczania urlopu w godzinach wobec pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Należy jednak podkreślić, że ostateczna decyzja w indywidualnej sprawie pozostaje w gestii pracodawcy, który podejmuje ją z uwzględnieniem przepisów prawa oraz stosowanej w danej jednostce pragmatyki pracowniczej³⁵.

3.3.1.5. Prawo przedłużenia terminu na złożenie rozprawy doktorskiej

Zgodnie z art. 204 ust. 2 PSWiN, doktorant ma możliwość przedłużenia terminu złożenia rozprawy doktorskiej, jednak nie dłużej niż o 2 lata. Szczegółowe zasady przedłużenia określa regulamin każdej szkoły doktorskiej. W literaturze prawniczej przyjmuje się, że przedłużenie terminu złożenia pracy doktorskiej oznacza, że doktorant nadal pozostaje w procesie kształcenia w szkole doktorskiej. W konsekwencji zachowuje on status doktoranta oraz związane z tym uprawnienia, choć niektóre z nich mogą być czasowo ograniczone³⁶.

W praktyce oznacza to, że przedłużenie terminu złożenia rozprawy doktorskiej nie pozbawia doktoranta przynależnego mu statusu ani podstawowych uprawnień, takich jak dostęp do zasobów uczelni, możliwość korzystania z infrastruktury badawczej czy uczestnictwo w procesie naukowym. Ograniczenie dotyczy przede wszystkim aspektu finansowego w postaci stypendium doktoranckiego, co jest konsekwencją regulacji czasowych mających na celu racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi przeznaczonymi na wspieranie kształcenia doktorantów.

3.3.1.6. Prawo do zawieszenia kształcenia w szkole doktorskiej

³⁴ Krajowa Reprezentacja Doktorantów, Odpowiedź Ministerstwa Edukacji i Nauki na pismo z dnia 19 kwietnia 2022 r. dotyczące wymiaru urlopu na przygotowanie rozprawy doktorskiej lub na przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej, DN-WAN.751.31.2022.1.PK, <<https://prawadoktoranta.pl/wp-content/uploads/2023/11/odpowiedz-do-KRD-w-sprawie-pytania-dotyczacego-wymiaru-urlopu-na-przygotowanie-rozprawy.pdf>> [dostęp: 23.03.2026].

³⁵ P. Pieniążek, Wpływ kształcenia w szkole doktorskiej na uprawnienia pracownicze, <<https://prawadoktoranta.pl/wpływ-kształcenia-w-szkole-doktorskiej-na-uprawnienia-pracownicze/>> [dostęp: 23.03.2026 r.].

³⁶ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 204.

Regulacja zawarta w art. 204 ust. 3 PSWiN wprowadza instytucję zawieszenia kształcenia w szkole doktorskiej, która stanowi mechanizm umożliwiający pogodzenie działalności naukowej z obowiązkami rodzicielskimi. Przepis ten przyznaje doktorantowi uprawnienie do czasowego wstrzymania kształcenia na okres sprawowania opieki nad dzieckiem, przy czym ma ono charakter fakultatywny³⁷. Oznacza to, że decyzja o skorzystaniu z tej możliwości należy wyłącznie do doktoranta – może on zarówno wystąpić z wnioskiem o zawieszenie, jak i kontynuować kształcenie mimo zaistnienia przesłanek uzasadniających jego udzielenie³⁸.

3.3.1.7. Prawo do zaliczenia okresu ukończonego kształcenia do okresu pracy

W przypadku szkół doktorskich o ośmiosemestralnym cyklu kształcenia zaliczeniu podlega wyłącznie okres podstawowego czasu kształcenia, natomiast w przypadku szkół doktorskich o cyklu sześćciosemestralnym zaliczenie może obejmować również okres przedłużenia terminu złożenia rozprawy doktorskiej w wymiarze nieprzekraczającym jednego roku. Warunkiem dokonania takiego zaliczenia jest uzyskanie przez doktoranta stopnia doktora w wyniku ukończenia szkoły doktorskiej, co następuje poprzez złożenie rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów oraz uzyskanie stopnia

naukowego doktora jako absolwent szkoły doktorskiej w drodze postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Warto zauważyć, iż niejasna jest w tym zakresie sytuacja dotycząca tego, czy okres kształcenia w szkole doktorskiej wlicza się do okresu, od którego zależy wymiar urlopu wypoczynkowego. Art. 155 §1 KP nie wskazuje kształcenia w szkole doktorskiej jako jeden z zaliczanych okresów nauki. Orzecznictwo sądowe pozostaje zaś w tym zakresie niespójne³⁹.

³⁷ P. Mroczkowski, Przerwy wypoczynkowe i zawieszenie kształcenia w szkołach doktorskich, <<https://prawadoktoranta.pl/przerwy-wypoczynkowe-i-zawieszenie-ksztalcenia-w-szkołach-doktorskich/>> [dostęp: 23.03.2026 r.].

³⁸ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 204.

³⁹ Zob. wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 30 sierpnia 2018 r., sygn. akt VIII Pa 66/18. Odmienne stanowisko w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 30 marca 2022 r., sygn. akt IV SA/Wr 611/21.

W związku z tym nie ulega wątpliwości, iż niezbędna byłaby w tym zakresie zmiana przytoczonego przepisu KP.

3.3.2. Obowiązki doktoranta

3.3.2.1. Obowiązek opracowania Indywidualnego Planu Badawczego

Indywidualny Plan Badawczy (IPB) stanowi jeden z elementów kształcenia w szkole doktorskiej, ponieważ wyznacza ramy organizacyjne i merytoryczne pracy naukowej doktoranta (art. 201 ust. 3 PSWiN). Warunkiem przewidzianym w przepisach dla sporządzenia IPB jest wcześniejsze uzgodnienie jego treści z promotorem. W praktyce oznacza to, że opracowywanie IPB może rozpocząć się dopiero po wyznaczeniu promotora dla doktoranta. Zgodnie z regulacjami następuje to w terminie do 3 miesięcy od dnia rozpoczęcia kształcenia, co wyznacza moment, od którego możliwe jest podjęcie formalnych prac nad tym dokumentem⁴⁰. IPB pełni funkcję swoistej „mapy drogowej”, pozwalającej na uporządkowanie procesu badawczego i monitorowanie postępów.

Zakres oraz elementy, jakie powinny zostać ujęte w IBP, wynikają przede wszystkim z postanowień regulaminu danej szkoły doktorskiej. W praktyce wiele szkół wprowadza również gotowe wzory IPB, które porządkują strukturę dokumentu i wskazują, jakie informacje powinny zostać uwzględnione. Z jednej strony ułatwia to doktorantom przygotowanie planu, z drugiej jednak może prowadzić do nadmiernej standaryzacji procesu planowania badań.

IPB powinien być dokumentem na tyle elastycznym, aby uwzględniał specyfikę pracy naukowej, która z natury jest procesem trudnym do pełnego przewidzenia i często podlega zmianom. Jednocześnie musi on zawierać takie elementy, które pozwolą na realną ocenę postępów doktoranta, zwłaszcza w kontekście oceny śródkresowej. Oznacza to konieczność zachowania równowagi pomiędzy ogólnością a nadmierną szczegółowością planu.

Za problematyczne i obciążone ryzykiem należy uznać w szczególności próby nadmiernego uszczegółowienia IPB. Dotyczy to chociażby określania procentowego stopnia

⁴⁰ W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 202.

zaawansowania rozprawy doktorskiej na poszczególnych etapach kształcenia, czy też wskazywania sztywnych, konkretnych dat realizacji określonych zadań badawczych. Tego rodzaju podejście nie uwzględnia nieprzewidywalności badań naukowych, które mogą wymagać zmiany metodologii, rozszerzenia zakresu analiz czy uwzględnienia nowych źródeł i wyników.

3.3.2.2. Obowiązek realizacji programu kształcenia i indywidualnego planu badawczego

Doktoranci są zobowiązani zarówno do realizacji programu kształcenia, jak i do wykonywania indywidualnego planu badawczego (art. 201 ust. 3 PSWiN). Obowiązek uczestnictwa w programie kształcenia powstaje w momencie złożenia ślubowania, natomiast obowiązek realizacji indywidualnego planu badawczego aktualizuje się z chwilą jego przedłożenia podmiotowi prowadzącemu szkołę doktorską.

Należy podkreślić, że niewywiązywanie się z tych obowiązków może stanowić podstawę do skreślenia z listy doktorantów, jednak ma ono charakter fakultatywny (art. 203 ust. 2 pkt 2 PSWiN). Oznacza to, że nawet w przypadku stwierdzenia uchybień organ właściwy nie jest zobligowany do podjęcia decyzji o skreśleniu, lecz jedynie posiada taką możliwość. Decyzja ta zapada zatem w ramach tzw. uznania administracyjnego⁴¹, Nie oznacza to jednak dowolności czy arbitralności działania organu - przeciwnie, wymaga ono każdorazowo

wnikliwej, rzetelnej analizy wszystkich okoliczności konkretnej sprawy oraz uwzględnienia indywidualnej sytuacji doktoranta⁴².

3.4. Ocena śródkresowa

Realizacja IPB podlega ocenie na podstawie art. 202 ust. 2 PSWiN, co potwierdza występowanie elementów podporządkowania doktoranta podmiotowi prowadzącemu szkołę doktorską⁴³. Doktorant zobowiązany jest do realizacji nałożonych na niego obowiązków oraz

⁴¹ Na temat aktów uznaniowych, a także współczesnego sposobu rozumienia uznania administracyjnego zob. np. M. Jaśkowska, Uznanie administracyjne a inne formy władzy dyskrecyjnej administracji publicznej, w: Instytucje prawa administracyjnego, seria System Prawa Administracyjnego, pod red. R. Hausera, A. Wróbla, Z. Niewiadomskiego, t. 1, Warszawa 2010, s. 213–303 oraz przywołana tam literatura.

⁴² M. Wilanowska, Kodeks Praw i Obowiązków Doktoranta, Warszawa, s. 28.

⁴³ Zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 września 2022 r., sygn. akt II SA/Wa 179/22, CBOSA; wyrok WSA w Krakowie z dnia 19 lipca 2022 r., sygn. akt III SA/Kr 493/22, CBOSA; H. Izdebski, Przygotowanie i realizacja

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
podlega rozliczeniu z ich wykonania. Brak realizacji indywidualnego planu badawczego może skutkować uzyskaniem negatywnej oceny śródkresowej, co w konsekwencji będzie prowadzić do skreślenia z listy doktorantów (art. 203 ust. 1 pkt 1 PSWiN).

Realizacja indywidualnego planu badawczego podlega ocenie w ramach oceny śródkresowej, przeprowadzanej w połowie okresu kształcenia - w przypadku programów przekraczających sześć semestrów – albo w trakcie czwartego semestru, gdy kształcenie trwa sześć semestrów (art. 202 ust. 2 PSWiN). Mając na uwadze, że doktorant dysponuje 12-miesięcznym terminem na przedłożenie planu badawczego, należy przyjąć, iż jego opracowanie i realizacja powinny - w miarę możliwości - przebiegać równolegle.

Wynik oceny śródkresowej wraz z uzasadnieniem stanowi jedyny dokument, w którym dochodzi do formalnego wyrażenia oceny stopnia realizacji indywidualnego planu badawczego. Pozostałe dokumenty, w szczególności protokoły z posiedzeń komisji, nie mogą uzupełniać ani zastępować tej oceny ani stanowić podstawy do odtwarzania przesłanek, którymi kierowała się komisja.

Ocena śródkresowa przybiera wyłącznie postać wyniku pozytywnego albo negatywnego, bez możliwości jej stopniowania (art. 202 ust. 3 PSWiN). Zarówno rozstrzygnięcie, jak i jego uzasadnienie mają charakter jawny i powinny być podane do publicznej wiadomości, w szczególności poprzez ich publikację na stronie internetowej podmiotu prowadzącego szkołę doktorską. Doktorantowi przysługuje prawo do uzyskania jednoznacznej, kompletnej oraz należycie uzasadnionej oceny. Instytucja ta pełni funkcję podniesienia jakości kształcenia doktorantów i stanowi formalną cezurę wyznaczającą połowę

indywidualnego planu badawczego, [w:] H. Izdebski H., J. Zieliński, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 336; B. Pietrzyk-Tobiasz, Przedmiot oceny śródkresowej, [w:] W. Kiełbasiński, M. Dorochowicz, Status doktorantów w ustawie 2.0, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2022, s. 37; W. Kiełbasiński, A. Kola, B. Pietrzyk-Tobiasz, Ewaluacja jakości kształcenia w szkołach doktorskich – aspekty praktyczne, TNOiK, Toruń 2024, s. 223-226 i 229). W doktrynie ponadto wprost stwierdza się, że „ocenie śródkresowej nie może zostać poddana również zawartość merytoryczna IPB” – zob. W. Kiełbasiński, C. Odrzygóźdź, Ocena śródkresowa, [w:] J. Olszewski et al. (red.), Szkoły doktorskie, FNCE, Poznań 2021, s. 113, W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, Indywidualny plan badawczy, [w:] W. Kiełbasiński et al. (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, C.H. Beck, Warszawa 2024, s. 561.

okresu kształcenia, niezależnie od dodatkowych mechanizmów kontrolnych przewidzianych w regulacjach wewnętrznych.

Oceny dokonuje trzyosobowa komisja, w skład której wchodzi co najmniej jedna osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego albo tytuł profesora w dyscyplinie właściwej dla rozprawy doktorskiej, zatrudniona poza podmiotem prowadzącym szkołę doktorską (art. 202 ust. 4 PSWiN). Dopuszczalne jest również powołanie osoby bez stopnia doktora habilitowanego, będącej pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli spełnia ona kryterium istotnych osiągnięć naukowych w danym obszarze. Członkowi komisji spełniającemu wskazany warunek przysługuje wynagrodzenie określone przepisami ustawy.

Zakres oceny śródkresowej ogranicza się wyłącznie do realizacji indywidualnego planu badawczego i nie obejmuje weryfikacji realizacji programu kształcenia. Niewykonywanie obowiązków wynikających z programu kształcenia może natomiast stanowić podstawę do skreślenia doktoranta z listy uczestników szkoły doktorskiej na zasadach przewidzianych w ustawie.

3.5. Skreślenie z listy doktorantów

Skreślenie z listy doktorantów stanowi jedno z najbardziej dotkliwych rozstrzygnięć podejmowanych przez podmiot prowadzący szkołę doktorską. Przybiera ono formę decyzji administracyjnej, która bezpośrednio wpływa na sytuację prawną oraz życiową doktoranta, prowadząc do zakończenia jego udziału w kształceniu w szkole doktorskiej. Co do zasady, decyzja ta uniemożliwia dalszą realizację rozpoczętego procesu kształcenia, oddziałując nie tylko na aktualny status doktoranta, lecz także na jego perspektywy rozwoju naukowego i zawodowego. Ponadto od takiej decyzji przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy

przez ten sam organ. Jednocześnie, zgodnie z art. 52 § 3 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁴⁴, doktorant ma prawo wnieść skargę do sądu administracyjnego także bez uprzedniego skorzystania z wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Ustawodawca, uzależniając konsekwencje od stopnia doniosłości danej sytuacji, wyróżnił przesłanki skutkujące obligatoryjnym skreśleniem doktoranta z listy oraz takie, które

⁴⁴ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 143 z późn. zm. – dalej: p.p.s.a.).

pozostawiają organowi jedynie możliwość podjęcia decyzji o skreśleniu (przesłanki fakultatywne)⁴⁵. Obowiązkowe skreślenie z listy doktorantów, o którym mowa w art. 203 ust. 1 PSWiN, znajduje zastosowanie w ściśle określonych, enumeratywnie wskazanych w ustawie przypadkach, tj. w sytuacji:

- 1. negatywnego wyniku oceny śródkresowej,**
- 2. niezłożenia rozprawy doktorskiej w terminie określonym w indywidualnym planie badawczym,**
- 3. rezygnacji z kształcenia,**
- 4. niepodjęcia kształcenia,**
- 5. naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 200 ust. 7,**
- 6. ukarania karą dyscyplinarną wydalenia ze szkoły doktorskiej.**

Fakultatywne skreślenie doktoranta z listy doktorantów, przewidziane w art. 203 ust. 2 PSWiN, zależy od uznania podmiotu uprawnionego do wydania decyzji i może nastąpić w dwóch sytuacjach:

- 1. w przypadku niezadowalającego postępu w przygotowywaniu rozprawy doktorskiej;**
- 2. w razie niewywiązywania się z obowiązków określonych w art. 207 PSWiN, w szczególności poprzez naruszenie postanowień regulaminu szkoły doktorskiej lub brak realizacji programu kształcenia oraz indywidualnego planu badawczego.**

Wskazane przesłanki mają charakter ocenny, co oznacza, że ich zastosowanie wymaga każdorazowo indywidualnej oceny okoliczności sprawy. W szczególności trudno jest wypracować jednoznaczne kryteria pozwalające na obiektywne określenie, kiedy postęp w przygotowywaniu rozprawy doktorskiej należy uznać za „niezadowalający”.

Należy przy tym podkreślić, że pojęcia tego nie można utożsamiać z oceną realizacji indywidualnego planu badawczego, dokonywaną w trybie określonym w art. 202 PSWiN. IPB ma bowiem szerszy charakter i nie ogranicza się wyłącznie do działań bezpośrednio

⁴⁵ I. Florczak [w:] *Prawo zatrudnienia pracowników szkół wyższych. Komentarz do wybranych przepisów Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, red. K. W. Baran, Warszawa 2026, art. 203.

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
związanych z przygotowaniem rozprawy doktorskiej. Może on obejmować również inne aktywności naukowe, takie jak publikacje, udział w konferencjach, realizacja projektów badawczych czy odbywanie staży naukowych.

3.6. Złożenie rozprawy doktorskiej

Złożenie rozprawy doktorskiej stanowi moment zakończenia kształcenia w szkole doktorskiej, który co do zasady powinien nastąpić w terminie określonym w indywidualnym planie badawczym.

Nowelizacja PSWiN wprowadziła dodatkowy warunek w postaci konieczności uzyskania pozytywnej opinii promotora lub promotorów, co oznacza, że samo złożenie rozprawy nie jest wystarczające do ukończenia kształcenia (art. 204 ust. 1 PSWiN). Rozwiązanie to może jednak prowadzić do problemów praktycznych w sytuacji niewywiązania się promotora z obowiązku sporządzenia opinii, mimo że ustawodawca nie przewidział procedury jej wydawania ani sankcji za jej brak.

Złożenie rozprawy skutkuje utratą statusu doktoranta oraz związanych z nim uprawnień, takich jak prawo do stypendium czy dostęp do infrastruktury uczelni, przy jednoczesnym ograniczeniu możliwości korzystania z mechanizmów wsparcia. Jednocześnie ustawodawca nie przewidział terminu granicznego na wszczęcie postępowania o nadanie stopnia doktora, co może prowadzić do długotrwałego okresu przejściowego między zakończeniem kształcenia a uzyskaniem stopnia⁴⁶.

Istotnym elementem systemu jest możliwość przedłużenia terminu na złożenie rozprawy, które nie przerywa, lecz kontynuuje kształcenie i zachowuje status doktoranta. Natomiast zawieszenie kształcenia stanowi odrębną instytucję, związaną przede wszystkim z sytuacjami rodzicielskimi, w ramach której biegi terminów ulegają wstrzymaniu, a doktorant nie jest zobowiązany do realizacji obowiązków wynikających z indywidualnego planu badawczego.

4. Uzyskanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym

⁴⁶ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 204.

Tryb eksternistyczny został uregulowany w Ustawie jedynie w ograniczonym zakresie (art. 217 – art. 217c PSWiN), przy jednoczesnym pozostawieniu szerokiego marginesu autonomii podmiotom doktoryzującym w kształtowaniu szczegółowych zasad jego realizacji. Należy podkreślić, że osoby przygotowujące rozprawę doktorską w tym trybie, z uwagi na odmienny charakter tego modelu kształcenia, co do zasady nie posiadają statusu doktoranta, a tym samym nie przysługują im uprawnienia właściwe dla tej kategorii osób. W konsekwencji pozostają one poza zakresem reprezentacji zapewnianej przez samorząd doktorantów, co może rodzić trudności w zakresie należytego zabezpieczenia ich interesów w strukturze danego podmiotu⁴⁷.

Osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym powinna spełniać wymagania określone w art. 186 ust. 1 oraz art. 192 ust. 3 PSWiN. W stosunku do osób przygotowujących rozprawę w tym trybie konieczne jest zatem przeprowadzenie weryfikacji efektów uczenia się odpowiadających kwalifikacji na poziomie 8 PRK, przy czym sposób tej weryfikacji powinien zostać określony przez senat lub radę naukową zgodnie z art. 192 ust. 2 pkt 6 PSWiN. **Standardowo tryb eksternistyczny wiąże się również z odpłatnością.** Zasady ustalania wysokości opłat za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w tym trybie, a także możliwość zwolnienia z tych opłat, powinny zostać określone przez senat lub radę naukową na podstawie art. 192 ust. 2 pkt 2 PSWiN.

Warto również podkreślić, że osoby przygotowujące rozprawę doktorską w trybie eksternistycznym znajdują się w odmiennym położeniu niż doktoranci kształcący się w szkołach doktorskich, przede wszystkim ze względu na **brak ustawowego prawa do stypendium doktoranckiego**. Nie oznacza to jednak całkowitego pozbawienia tych osób możliwości uzyskania wsparcia finansowego. Ustawodawca dopuszcza bowiem możliwość korzystania przez osoby przygotowujące rozprawę doktorską w trybie eksternistycznym z niektórych uprawnień przysługujących doktorantom. W szczególności przewidziano dla nich możliwość ubiegania się o **stypendium przyznawane przez jednostki samorządu**

⁴⁷ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 197.

terytorialnego (art. 217b w zw. z art. 212 PSWiN) oraz o **stypendium naukowe przyznawane przez osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące państwowymi ani samorządowymi osobami prawnymi** (art. 217b w zw. z art. 213 PSWiN). Są to jednak formy wsparcia o charakterze fakultatywnym i zewnętrznym, a ich przyznanie zależy od spełnienia określonych kryteriów oraz decyzji właściwych podmiotów.

4.1. Posiadanie efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK

Warunkiem uzyskania stopnia doktora jest wykazanie osiągnięcia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK, stanowiącego najwyższy poziom kwalifikacji w systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Wymóg ten ma charakter powszechny i odnosi się do wszystkich trybów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (**zob. 2.4.3.**).

O ile jednak w przypadku doktorantów kształcących się w szkole doktorskiej osiągnięcie efektów uczenia się podlega systematycznej weryfikacji w toku realizacji programu kształcenia, w szczególności poprzez zaliczanie poszczególnych etapów kształcenia, o tyle w odniesieniu do osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym brak jest analogicznego, sformalizowanego i stałego mechanizmu kształcenia, w ramach którego taka weryfikacja mogłaby następować.

W konsekwencji, dla zapewnienia równoważności wymagań stawianych kandydatom, niezależnie od trybu postępowania, niezbędne jest ustanowienie **odrębnej procedury weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się na poziomie 8 PRK wobec osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym**. Procedura ta powinna mieć charakter

uprzedni względem dalszych etapów postępowania i umożliwiać rzetelną ocenę, czy kandydat spełnia wymagania właściwe dla tego poziomu kwalifikacji.

Zgodnie z art. 192 ust. 2 pkt 6 PSWiN, określenie sposobu weryfikacji efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 8 PRK należy do kompetencji senatu uczelni albo rady naukowej. Oznacza to, że właściwy organ powinien uregulować zarówno tryb, jak i kryteria dokonywania tej weryfikacji, tak aby zapewnić przejrzystość postępowania oraz porównywalność wymagań wobec wszystkich osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora.

4.2. Wymóg publikacyjny

Podobnie jak w trybie kształcenia w szkole doktorskiej, w trybie eksternistycznym obowiązuje analogiczny wymóg w zakresie dorobku publikacyjnego. Oznacza to, że osoby ubiegające się o nadanie stopnia doktora w trybie eksternistycznym są zobowiązane do spełnienia tych samych przesłanek dotyczących publikacji naukowych, jakie przewidziane zostały dla uczestników szkół doktorskich. Przyjęcie jednolitego standardu w tym zakresie służy zapewnieniu równoważności wymagań stawianych kandydatom, niezależnie od trybu przygotowania rozprawy doktorskiej. **Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zostały omówione w rozdziale 2.4.2.**

4.3. Rola promotora w trybie eksternistycznym

Wszczęcie postępowania o nadanie stopnia doktora poprzedza złożenie wniosku o wyznaczenie promotora lub promotorów, ewentualnie promotora i promotora pomocniczego (art. 217 PSWiN). Oznacza to, że wyznaczenie osób sprawujących opiekę naukową nad kandydatem nie następuje z urzędu. Ustawa nie nakłada obowiązku ani nie zakazuje wskazywania przez wnioskodawcę konkretnej osoby jako kandydata na promotora, choć takie rozwiązanie może zostać przewidziane w regulaminie postępowania obowiązującym w danym podmiocie doktoryzującym. W takim przypadku zasadnym wydaje się powiązanie wskazania kandydata z jego uprzednią zgodą. Należy przy tym zauważyć, że nauczyciel akademicki oraz pracownik naukowy co do zasady nie może bez uzasadnionej przyczyny odmówić pełnienia funkcji promotora lub promotora pomocniczego, jednak obowiązek ten ma charakter przede

wszystkim deontologiczny. **Organ nie jest natomiast związany propozycją co do osoby kandydata, lecz zobowiązany jest do podjęcia stosownego rozstrzygnięcia⁴⁸.**

Sposób wyznaczania oraz zmiany promotora, promotorów lub promotora pomocniczego powinien zostać uregulowany w regulaminie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, uchwalanym przez senat lub radę naukową zgodnie z art. 192 ust. 2 pkt 1

⁴⁸ Ł. Kierznowski, *Stopnie naukowe*, s. 221

PSWiN. W regulaminie tym należy określić podmiot właściwy do rozpatrzenia wniosku, przy czym w przypadku braku takiego wskazania przyjmuje się, że jest nim organ prowadzący postępowanie. Regulamin może także przewidywać m.in. związanie organu wskazaniem kandydata przez wnioskodawcę, określenie terminów dokonania czynności, termin rozpatrzenia wniosku, jak również ewentualny tryb odwoławczy.

Rozpatrzenie wniosku o wyznaczenie promotora lub promotorów, bądź promotora pomocniczego, nie następuje w formie decyzji administracyjnej, wobec czego nie przysługują od niego środki zaskarżenia przewidziane w KPA. W doktrynie pojawia się jednak stanowisko, zgodnie z którym akt ten może być traktowany jako inny akt z zakresu administracji publicznej dotyczący uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa, co potencjalnie umożliwiałoby jego zaskarżenie do wojewódzkiego sądu administracyjnego na podstawie art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. Pogląd ten należy jednak ocenić jako sporny⁴⁹.

Jednym z obowiązków promotora lub promotorów, wynikającym z art. 217a PSWiN, jest sporządzenie opinii o rozprawie doktorskiej przygotowanej w trybie eksternistycznym. Opinia ta stanowi element postępowania w sprawie nadania stopnia doktora i podlega sporządzeniu w terminie 2 miesięcy od dnia przekazania rozprawy do zaopiniowania. Ustawodawca jednak nie przewidział przy tym żadnych wymogów ilościowych (obszerność opinii), ani jakościowych stawianych opinii, pozostawiając tę kwestię do oceny promotora lub promotorów. Należy podkreślić, że opinia ta powinna umożliwiać organowi prowadzącemu postępowanie dokonanie oceny rozprawy doktorskiej.

4.4. Porównanie trybów uzyskania stopnia doktora

Kryterium	Kształcenie w szkole doktorskiej	Tryb eksternistyczny
Podstawa prawna i charakter trybu	Kształcenie odbywa się w ramach szkoły doktorskiej funkcjonującej na podstawie przepisów ustawy PSWiN. Ma ono charakter zinstytucjonalizowany i odbywa się według określonego programu kształcenia.	Przygotowanie rozprawy doktorskiej odbywa się poza szkołą doktorską, na podstawie przepisów PSWiN oraz regulacji wewnętrznych podmiotu doktoryzującego, w sposób indywidualny i mniej sformalizowany organizacyjnie.

⁴⁹ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 217.

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce

Status osoby przygotowującej doktorat	Osoba ma status doktoranta, co wiąże się z określonymi prawami i obowiązkami wynikającymi z PSWiN oraz regulacji wewnętrznych podmiotu doktoryzującego.	Osoba nie ma statusu doktoranta, lecz jest kandydatem ubiegającym się o stopień doktora w trybie indywidualnym.
Rekrutacja	Rekrutacja do szkoły doktorskiej następuje w drodze sformalizowanego postępowania rekrutacyjnego o charakterze konkursowym, organizowanego przez podmiot doktoryzujący w ramach jego kompetencji do określenia organizacji kształcenia (art. 205 ust. 1 PSWiN). Oznacza to możliwość wprowadzenia limitów miejsc oraz szczegółowych kryteriów selekcyjnych w aktach wewnętrznych.	Dostęp do trybu eksternistycznego nie jest poprzedzony procedurą rekrutacyjną – ma charakter otwarty i jest uzależniony wyłącznie od spełnienia ustawowych przesłanek wszczęcia postępowania o nadanie stopnia doktora, w szczególności złożenia wniosku wraz z rozprawą doktorską (art. 217-217c PSWiN).
Program kształcenia i zajęcia	Doktorant realizuje obowiązkowy program obejmujący zajęcia dydaktyczne, seminaria oraz inne formy aktywności naukowej wyznaczone przez podmiot doktoryzujący (art. 201 ust. 4-5 PSWiN).	Brak formalnego programu kształcenia - kandydat samodzielnie planuje i realizuje swoją pracę naukową; jednocześnie obowiązuje odrębna procedura weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się na poziomie 8 PRK uregulowana w aktach wewnętrznych podmiotu doktoryzującego.
Indywidualny Plan Badawczy (IPB)	Sporządzenie i realizacja IPB jest obowiązkowa oraz podlega okresowej ocenie, której wynik uzależnia możliwość dalszego kształcenia (art. 202 oraz Art. 203 ust. 1 pkt 1 PSWiN).	Brak powszechnego obowiązku tworzenia IPB.
Opieka promotorska	Promotor (lub promotorzy) są wyznaczani na początku kształcenia i sprawują stałą opiekę nad doktorantem (art 200 ust. 2 PSWiN).	Kandydat musi samodzielnie znaleźć promotora i uzgodnić z nim współpracę, co bywa trudniejsze organizacyjnie.
Relacja z uczelnią lub instytutem	Doktorant pozostaje w stałej relacji z uczelnią, uczestniczy w jej życiu naukowym i dydaktycznym.	Relacja ma charakter bardziej ograniczony i dotyczy głównie przygotowania rozprawy oraz postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, z jednoczesną możliwością korzystania z infrastruktury badawczej i informatycznej podmiotu doktoryzującego (art. 217 c PSWiN).

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce

Finansowanie i koszty	Doktorant otrzymuje stypendium i nie ponosi opłat za kształcenie (art. 209 PSWiN).	Kandydat zazwyczaj nie otrzymuje finansowania, a dodatkowo jest zobowiązany do pokrycia kosztów postępowania doktorskiego (art. art. 192 ust. 2 pkt 2 PSWiN). Ustawodawca dodatkowo dopuszcza możliwość przyznania stypendium przez jednostki samorządu terytorialnego (art. 212 PSWiN) oraz stypendium naukowego przyznawanego przez osoby fizyczne lub osoby prawne niebędące państwowymi ani samorządowymi osobami prawnymi (art. 213 PSWiN).
Obowiązki dydaktyczne	W wielu przypadkach doktoranci prowadzą zajęcia dydaktyczne lub uczestniczą w ich realizacji.	Brak obowiązków dydaktycznych, chyba że wynikają z odrębnej współpracy z uczelnią.
Wsparcie instytucjonalne i infrastruktura	Doktorant korzysta z pełnego wsparcia uczelni, w tym infrastruktury badawczej, grantów czy mobilności naukowej.	Dostęp do infrastruktury zależy od indywidualnych ustaleń i może być ograniczony (art. 217c PSWiN).

5. Rozprawa doktorska

5.1. Rozprawa doktorska: definicja, cel i wymogi

Przedstawienie rozprawy doktorskiej – wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów - jest jednym z podstawowych warunków do uzyskania stopnia doktora, niezależnie od trybu w jakim dana rozprawa została przygotowana (art. 186 ust. 1 pkt 4 PSWiN oraz art. 189 ust. 1 PSWiN). Złożenie rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów jest również warunkiem ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej (art. 204 ust. 1 PSWiN).

Ustawa nie wprowadza samodzielnej definicji rozprawy doktorskiej. Aby zakwalifikować określoną pracę pisemną lub niebędącą pracą pisemną jako rozprawę

doktorską niezbędne jest spełnienie przez nią wymogów określonych w art. 187 ust. 1 - 3 PSWiN. Rozprawa doktorska powinna – w pierwszej kolejności – prezentować (art. 187 ust. 1 PSWiN):

1. ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz

2. umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.

W literaturze podkreśla się, iż pod pojęciem „samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej” należy rozumieć umiejętność podejmowania problemów badawczych, stawiania tez badawczych, prowadzenia procesu myślowego we własnym zakresie i wyciągania z niego wniosków, w tym także gotowość do podejmowania samodzielnych badań bez potrzeby pozostawania pod nadzorem doświadczonego naukowca⁵⁰.

Głównym celem stawianym przed rozprawą doktorską jest z kolei **oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne** (art. 187 ust. 2 PSWiN). Kluczowym aspektem rozprawy doktorskiej jest więc jej „**oryginalność**”. Pojęcie to jest utożsamiane z każdym przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalonym w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (definicja utworu z art. 1 ust. 1 Prawa Autorskiego). Rozprawa doktorska powinna zatem stanowić oryginalne dzieło prezentujące wysoki poziom naukowy (artystyczny), przygotowane z poszanowaniem praw autorskich innych osób, a także dobrych obyczajów w nauce i sztuce, odpowiadające formą jednemu z wariantów wskazanych przez ustawodawcę⁵¹.

Reasumując, praca powinna spełniać **dwa zasadnicze wymogi**, aby w istocie stanowić rozprawę doktorską:

- 1. prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej (art. 187 ust. 1 PSWiN);**

⁵⁰ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 187.

⁵¹ P. Dańczak [w:] A. Jakubowski (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, wyd. 1, 2023, art. 187. Zob. także B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 187 oraz cytowani tamże Ł. Kierznowski, Stopnie naukowe, s. 123; M. Dokowicz, w: J. Woźnicki (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, 2019, kom. do art. 187, Nb 3.

2. przedstawiać oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne (art. 187 ust. 2 PSWiN);

Analiza powyższych kryteriów stanowi punkt wyjścia dla pozytywnej bądź negatywnej oceny rozprawy doktorskiej dokonywanej przez recenzentów (art. 190 ust. 3 PSWiN).

Jedną z pomocniczych metod weryfikacji oryginalności rozprawy doktorskiej, w przypadku prac pisemnych, jest jej sprawdzenie za pośrednictwem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego (art. 188 ust. 4 w zw. z art. 351 ust. 1 PSWiN). JSA zapewnia wsparcie w zakresie przeciwdziałania naruszeniom przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych (art. 351 ust. 2 PSWiN). System ten wykorzystuje dane zawarte w repozytorium pisemnych prac dyplomowych oraz bazie dokumentów w postępowaniach awansowych (art. 351 ust. 3 PSWiN). Nieodpłatne korzystanie z JSA zostało zapewnione wszystkim podmiotom doktoryzującym (art. 351 ust. 4 PSWiN).

5.2. Formy rozprawy doktorskiej

W Ustawie zostały wymienione prawnie dopuszczalne formy rozprawy doktorskiej, uprawniające do ubiegania się o nadanie stopnia doktora. Zgodnie z literalną treścią przepisu rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej (art. 187 ust. 3 PSWiN).

Powyższy przepis i zawarte w nim wyliczenie dopuszczalnych form rozprawy nie jest rozumiane jednolicie. W ocenie niektórych autorów, przepis ten ustanawia regułę pisemnej formy rozprawy doktorskiej, wraz z wymienieniem ich przykładowych form⁵². Nie ulega przy

tym wątpliwości, że Ustawa dopuszcza przygotowanie dwóch kategorii rozpraw doktorskich – prac pisemnych oraz prac niebędących pracami pisemnymi. Choć w cytowanym przepisie mowa jest jedynie o „pracy pisemnej”, Ustawa posługuje się także pojęciem „rozprawy

⁵² P. Dańczak [w:] A. Jakubowski (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, wyd. 1, 2023, art. 187.

doktorskiej niebędącej pracą pisemną” (np. art. 187 ust. 4 czy art. 188 ust. 1 pkt 1 lit. a PSWiN). W innych opracowaniach wskazuje się, że ustawodawca wymienił w art. 187 ust. 3 PSWiN dwa rodzaje rozpraw - prace pisemne oraz niebędące pracami pisemnymi – przy czym budowa komentowanego przepisu prowadzi do wniosku, że katalog form pisemnych rozprawy jest wyliczeniem otwartym (przykładowym), natomiast pozostałych – enumeratywnym (zamkniętym)⁵³. Jedną z możliwych interpretacji przepisu jest również, iż pisemna forma rozprawy doktorskiej jest opcjonalna („rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna”). Ustawa nie posługuje się w tym przypadku nakazem określonego postępowania (musi / powinna). Przy takim odczytaniu przepisu możliwa jest argumentacja, że chociażby wskazana w przepisie praca wdrożeniowa mogłaby przyjąć zarówno formę pisemną, jak i niepisemną. Jak wynika z powyższej analizy rozumienie tego przepisu nie jest w pełni jednolite, co też może przekładać się na różnice w regulacjach wewnętrznych podmiotów doktoryzujących. Z tego względu przedstawione stanowiska należy traktować jako możliwe interpretacje przepisu, wymagające każdorazowego odniesienia do praktyki podmiotu doktoryzującego.

O wyborze formy rozprawy powinien decydować przedmiot poruszanych za jej pośrednictwem zagadnień, tj. jakie konkretne, oryginalne rozwiązanie lub dokonanie autor rozprawy pragnie zaprezentować. Ustawodawca pozostawił autorom rozpraw doktorskiej pewien zakres swobody co do jej formy, ograniczony, jednakże koniecznością spełnienia pozostałych wymogów w zakresie oryginalności i umiejętności badawczych autora (art. 187 ust. 1 i 2 PSWiN) oraz trybu złożenia rozprawy doktorskiej, określonego przez podmiot doktoryzujący (art. 192 ust. 2 pkt 3 PSWiN).

5.3. Prace pisemne

Pracę pisemną w rozumieniu art. 187 ust. 3 PSWiN może stanowić w szczególności monografia naukowa, jak i zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów

⁵³ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 187.

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
naukowych. Ustawa nie precyzuje co konkretnie należy rozumieć pod tymi terminami. Pomocniczo można posłużyć się tu przepisami niższego rzędu, a mianowicie Rozporządzeniem Ministra w sprawie ewaluacji jakości naukowej.

Pod pojęciem **monografii naukowej** należy zatem rozumieć m.in. recenzowaną publikację książkową przedstawiającą określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy; opatrzoną przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym (§ 10 ust. 1 Rozporządzenia Ministra w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej). Monografią naukową jest również (1) recenzowany i opatrzone przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym przekład na język polski dzieła istotnego dla nauki lub kultury, lub na inny język nowożytny dzieła istotnego dla nauki lub kultury, wydane w języku polskim oraz (2) edycja naukowa tekstów źródłowych (§ 10 ust. 2 Rozporządzenia Ministra w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej).

Ponadto, pracę pisemną może stanowić także „zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych”. Podobnie jak monografia naukowa, termin artykuł naukowy nie został zdefiniowany wprost na gruncie PSWiN. Zgodnie z przepisami cytowanego wyżej Rozporządzenia Ministra w sprawie ewaluacji jakości naukowej **za artykuł naukowy** można uznać recenzowany artykuł opublikowany w czasopiśmie naukowym albo w recenzowanych materiałach z międzynarodowej konferencji naukowej: (1) przedstawiający określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy, problemowy albo przekrojowy; (2) opatrzone przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym (§ 9 ust. 1 Rozporządzenia Ministra w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej). Artykułem naukowym jest również artykuł recenzyjny opublikowany w czasopiśmie naukowym zamieszczonym w wykazie czasopism (§ 9 ust. 2 Rozporządzenia). Za artykuł naukowy nie może zostać uznany edytorial, abstrakt, rozszerzony abstrakt, list, errata i nota redakcyjna (§ 9 ust. 3 Rozporządzenia Ministra w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej).

Objaśnienie terminu „artykuł naukowy” umożliwia zdekodowanie sformułowania „**zbiór powiązanych tematycznie i opublikowanych artykułów**”. Płyne z niego kilka zasadniczych wskazówek⁵⁴:

1. w przepisie mowa jest o zbiorze artykułów, zatem jeden artykuł z definicji nie może stanowić rozprawy doktorskiej;
2. zbiór należy odróżnić od cyklu, zatem od wskazanej formy rozprawy doktorskiej nie można wymagać, aby układ artykułów miał charakter chronologiczny;
3. artykuły muszą być opublikowane – wymogu tego nie spełnią więc prace niewydane, znajdujące się w druku, w fazie recenzji lub przygotowania (manuskrypty); artykuły stanowiące zbiór mogą być opublikowane w kilku różnych czasopismach, przez różne wydawnictwa, nie wydaje się również, aby istniał wymóg publikacji artykułów w tożsamym języku;
4. artykuły muszą być powiązane tematycznie - musi wystąpić zatem między nimi wspólny mianownik w postaci określonej problematyki badawczej i pewnego tematu wiodącego; niewystarczający będzie powiązanie opierające się wyłącznie na przynależności do danej dyscypliny czy specjalizacji lub gałęzi w jej ramach.

Ponadto, Ustawa nie wyklucza, aby rozprawę doktorską stanowił zbiór artykułów będący przedmiotem współautorstwa. Ponieważ każda rozprawa doktorska wymaga oceny przez pryzmat ustawowych wymagań z art. 187 ust. 1 i 2 PSWiN niezbędne jest, aby wkład kandydata do uzyskania stopnia doktora był możliwy do wyodrębnienia (np. za pośrednictwem oświadczenia określającego indywidualny wkład kandydata w powstanie danego artykułu, poświadczonego przez pozostałych autorów).

5.4. Formy rozprawy inne niż praca pisemna

Oprócz monografii naukowej lub zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, rozprawa doktorska może przybrać formę pracy projektowej (np.

⁵⁴ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 187.

projektu architektonicznego); pracy konstrukcyjnej (np. budowli, budynku); pracy technologicznej (np. opracowania technologii wytwórczej), pracy artystycznej (np. utworu muzycznego, rzeźby, obrazu). Szczególnym typem rozprawy jest praca wdrożeniowa, której realizacja może być powiązana z realizacją programu Doktorat wdrożeniowy. Istotną częścią takiej pracy, a także związanych z jej realizacją dokumentów (np. Indywidualnego Planu Badawczego) może być specyfikacja proponowanego wdrożenia, tj. tego, co ma być wdrażane, jaka potrzeba ma zostać zaspokojona dzięki danemu rozwiązaniu, wskazanie aplikacyjno-badawczej wartości rozwiązania, a także wskazanie zasięgu oddziaływania rozwiązania⁵⁵.

Wydaje się również, że nie ma przeszkód, aby jedna rozprawa doktorska posiadała cechy więcej niż jednej formy (np. pracy artystycznej oraz pracy konstrukcyjnej). Skoro bowiem ustawodawca dopuścił różne formy rozprawy doktorskiej (art. 187 ust. 3 PSWiN), to nie ma podstaw, by podmiot doktoryzujący w swoich regulacjach wewnętrznych zawęził możliwość doktoryzowania wyłącznie do wybranej bądź wybranych form⁵⁶.

5.5. Tryb złożenia rozprawy doktorskiej i doprecyzowanie wymogów dot. formy rozprawy

Często pojawiającym się pytaniem jest, czy i w jakim stopniu podmiot doktoryzujący może doprecyzować ustawowe wymogi stawiane różnym formom rozprawy doktorskiej. Podmiot doktoryzujący powinien określić tryb złożenia rozprawy doktorskiej (art. 192 ust. 2 pkt 3 PSWiN). Przez „tryb złożenia rozprawy doktorskiej” rozumie się jedynie czynności formalne, jakie powinny być dokonane przez kandydata do stopnia doktora, aby uznać, że złożył on rozprawę doktorską⁵⁷. Oznacza to, że regulując tryb złożenia rozprawy podmiot doktoryzujący powinien unikać określania wymogów, jakim powinna odpowiadać rozprawa doktorska w sposób odmienny niż zostało uregulowane w PSWiN (np. poprzez zawężanie dopuszczalnych form rozprawy doktorskiej, o których mowa w Art. 187 ust. 3 PSWiN).

⁵⁵ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 187.

⁵⁶ Ł. Kierznowski, Stopnie naukowe, s. 125

⁵⁷ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 192.

W literaturze podkreśla się, iż określając tryb złożenia rozprawy doktorskiej podmiot doktoryzujący może w szczególności doprecyzować takie aspekty jak⁵⁸:

- wewnętrzną jednostkę administracyjną, do której powinno złożyć się rozprawę, liczbę egzemplarzy papierowych, format pliku elektronicznego, zawierającego rozprawę,
- wskazanie sposobu określania wkładu kandydata do stopnia doktora w przygotowanie rozpraw, których elementem są publikacje wieloautorskie,
- procedurę sprawdzenia rozprawy w jednolitym systemie antyplagiatowym,
- dołączenie pozytywnej opinii promotora lub promotorów,
- dookreślenie wymogów jakościowych oraz ilościowych w zakresie „zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych”, np. przez wskazanie minimalnej liczby artykułów stanowiących zbiór lub minimalny poziom wkładu autorskiego w przypadku publikacji wieloautorskich.

5.6. Inne wymogi formalne (ustawa i wymogi wewnętrzne podmiotu doktoryzującego)

Wśród innych wymogów dotyczących rozprawy doktorskiej należy wymienić obowiązek sporządzenia streszczenia lub opisu rozprawy doktorskiej. Do rozprawy doktorskiej dołącza się streszczenie w języku angielskim, a do rozprawy doktorskiej przygotowanej w języku obcym również streszczenie w języku polskim. W przypadku gdy rozprawa doktorska nie jest pracą pisemną, dołącza się opis w językach polskim i angielskim (art. 187 ust. 4 PSWiN). Przepisy te pośrednio wskazują, iż rozprawa doktorska może zostać przygotowana w języku innym niż język polski.

5.7. Ponowne wykorzystanie tej samej rozprawy po odmowie dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej lub nadania stopnia doktora.

⁵⁸ Zob. m.in. uchwałę nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z 29.06.2022 r. (IV. Tryb złożenia rozprawy doktorskiej § 13 - § 15) lub Załącznik do uchwały nr 133/2020/2021 Senatu UAM z 28.06.2021 r. dotyczącej określenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (Rozdział III. Tryb złożenia rozprawy doktorskiej § 8 – 12).

Zgodnie z art. 193 ust. 5 PSWiN w przypadku niedopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej albo wydania decyzji o odmowie nadania stopnia doktora, ta sama rozprawa nie może być podstawą do ponownego ubiegania się o nadanie stopnia doktora. Celem przepisu jest zapewnienie, że materialnie identyczna rozprawa doktorska nie będzie przedmiotem ponownego postępowania. Konsekwencje te nie są limitowane w czasie. Ustawa nie precyzuje również, jakie zmiany należy wprowadzić w rozprawie doktorskiej, aby nie była to „ta sama rozprawa”. Z uwagi na niedookreślenia pojęcia „ta sama”, ocena tożsamości kolejnych rozpraw doktorskich wymagać będzie ich indywidualnego porównania, ze szczególnym uwzględnieniem zmian w zakresie ich treści, formy oraz rozwiązywania problemów naukowego, zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo dokonań artystycznych.

6. Postępowanie o nadanie stopnia doktora

Ustawa przewiduje aktualnie jeden tryb postępowania w sprawie nadania doktora. Zasady dotyczące przebiegu tego postępowania będą co do zasady tożsame w przypadku kształcenia w trybie szkoły doktorskiej, jak i trybu eksternistycznego (z wyjątkiem procedur, o których mowa w art. 217 – art.217a oraz art. 192 ust 2 pkt 2 i 6 PSWiN).

Wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora ma charakter wnioskowy, co oznacza, że inicjatywa w tym zakresie należy wyłącznie do osoby ubiegającej się o stopień naukowy (art. 189 ust. 1 PSWiN). Wszczęcie postępowania nie następuje z urzędu, lecz wyłącznie na podstawie formalnego wniosku złożonego przez kandydata spełniającego wymagania określone w art. 186 ust. 1 pkt 1–3 albo ust. 2 PSWiN. Ustawodawca nakłada obowiązek dołączenia do wniosku rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora lub promotorów, co należy interpretować jako wstępny mechanizm weryfikacji jakości pracy naukowej oraz istotny element kontroli merytorycznej jeszcze przed formalnym rozpoczęciem postępowania. Wprowadzenie wymogu pozytywnej opinii promotora ma na celu ograniczenie kierowania do dalszych etapów postępowania prac niespełniających standardów naukowych. Jednocześnie podkreśla się znaczącą rolę promotora jako podmiotu współodpowiedzialnego za poziom rozprawy doktorskiej, co wpisuje się w model samoregulacji środowiska

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
akademickiego. Należy zauważyć, że brak spełnienia tego wymogu uniemożliwia skuteczne wszczęcie postępowania, co wzmacnia formalny charakter całej procedury.

Podmiot doktoryzujący ma obowiązek odmówić wszczęcia postępowania w sytuacji, gdy osoba składająca wniosek nie spełnia wskazanych w ustawie wymagań lub gdy nie została spełniona przesłanka w postaci dołączenia rozprawy doktorskiej wraz z pozytywną opinią promotora (art. 189 ust. 2 PSWiN). Charakter tej decyzji należy określić jako związany, co oznacza brak elementu uznania administracyjnego po stronie organu – w razie niespełnienia ustawowych przesłanek odmowa wszczęcia postępowania ma charakter obligatoryjny. Rozwiązanie to wzmacnia transparentność i jednolitość stosowania prawa, jednocześnie zabezpieczając system przed dopuszczeniem do postępowania osób niespełniających minimalnych standardów naukowych.

Postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania nie kończy jednak całkowicie drogi proceduralnej, gdyż ustawodawca przewidział środek zaskarżenia w postaci zażalenia do Rady Doskonałości Naukowej (art. 189 ust. 2 PSWiN).

6.1. Jawność postępowania

Ustawodawca nałożył na podmiotu doktoryzujące obowiązek udostępnienia w Biuletynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej dokumentów i informacji. Na 30 dni przed wyznaczonym terminem obrony należy opublikować rozprawy doktorskiej będącej pracą pisemną wraz z jej streszczeniem opis w przypadku innej formy pracy niż pisemna, wraz z recenzjami (art. 188 ust. 1 pkt 1 lit. a i b PSWiN)⁵⁹. Dodatkowo, na 10 dni przed obroną należy udostępnić informacje o terminie, miejscu i sposobie jej przeprowadzenia (art. 188 ust. 1 pkt 2 PSWiN). Dopuszcza się przeprowadzenie obrony z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.

Celem tych obowiązków jest zwiększenie transparentności postępowań doktorskich, umożliwienie kontroli społecznej nad ich przebiegiem oraz zapewnienie szerokiego dostępu

⁵⁹ zob. np. Uniwersytet Jagielloński, Etapy postępowania w sprawie o nadanie stopnia doktora osobom, które po ukończeniu kształcenia w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych UJ ubiegają się o nadanie stopnia doktora na Uniwersytecie Jagiellońskim w dyscyplinie historia, <<https://rd-historia.nauka.uj.edu.pl/etapy-postepowania-w-sprawie-o-nadanie-stopnia-doktora-szkola-doktorska>> [dostęp: 01.04.2026 r.].

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
do wyników badań naukowych stanowiących podstawę rozpraw doktorskich⁶⁰. Nie ulega jednocześnie wątpliwości, iż rozprawa doktorska ma charakter informacji publicznej⁶¹, podobnie jak informacja o obronie rozprawy doktorskiej, która również ma, co do zasady, charakter publiczny (art. 191 ust. 1b PSWiN).

Dane dotyczące postępowań doktorskich są gromadzone w systemie POL-on. (art. 188 ust. 3 w zw. z art. 342 PSWiN). Obejmują one m.in. dane osobowe kandydatów, treść rozprawy i jej streszczenie, dane recenzentów oraz informacje o nadaniu lub pozbawieniu stopnia (art. 342 ust. 3 pkt 3 PSWiN). Dane te powinny być przekazywane i publikowane niezwłocznie po ich powstaniu, co oznacza działanie bez zbędnej zwłoki, z uwzględnieniem obiektywnych przeszkód. Część danych, takich jak numer PESEL, podlega ochronie i nie jest udostępniana publicznie.

Opublikowane materiały nie powinny być usuwane po zakończeniu postępowania, gdyż ich dalsza dostępność służy weryfikacji prawidłowości procedury oraz zapewnieniu dostępu do dorobku naukowego, mimo że przepisy nie określają czasu ich przechowywania⁶².

Za niewykonanie obowiązków wynikających z art. 188 PSWiN może zostać nałożona administracyjna kara pieniężna do 50 000 zł (art. 431 ust. 1 pkt 2 lit. a oraz ust. 2 pkt 1 PSWiN).

6.2. Koszty postępowania

Ustawodawca w PSWiN przewidział zwolnienie z obowiązku ponoszenia opłaty przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora w sytuacji, gdy rozprawa doktorska została przygotowana w ramach kształcenia w szkole doktorskiej prowadzonej przez ten sam podmiot doktoryzujący albo przez podmiot działający wspólnie z innymi jednostkami (zob. art. 198 ust. 5 PSWiN). Zmiana ta miała na celu doprecyzowanie zasad korzystania ze zwolnienia z opłat, w szczególności poprzez powiązanie zwolnienia z tożsamością podmiotu prowadzącego szkołę doktorską oraz podmiotu przeprowadzającego postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora. W praktyce oznacza to, że zwolnienie nie przysługuje w sytuacji, gdy osoba

⁶⁰ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, druk sejmowy nr 2446, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2446>> [dostęp 20.11.2026].

⁶¹ W. Kiełbasiński [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 188.

⁶² Ł. Kierznowski, Stopnie naukowe, s. 135 - 136

ubiegająca się o stopień doktora wybiera inny podmiot niż ten, w którym realizowała kształcenie, a następnie domaga się nieodpłatnego przeprowadzenia postępowania. Rozwiązanie to ogranicza dotychczasową swobodę wyboru jednostki doktoryzującej przy jednoczesnym zachowaniu prawa do zwolnienia z opłat.

Warto jednak zauważyć, że użyte w przepisie sformułowanie dotyczące „rozprawy doktorskiej przygotowanej w ramach kształcenia” może budzić wątpliwości interpretacyjne. W szczególności pojawia się pytanie, czy rozprawa przedkładana w postępowaniu musi być identyczna z pracą przygotowaną w toku kształcenia. Przyjmuje się, że nie jest wymagana pełna tożsamość tych prac. Zgodnie z przepisami przejściowymi, osoby, które wszczęły postępowanie o nadanie stopnia doktora przed 1 października 2023 r. i nie uzyskały stopnia do tego dnia, zachowują prawo do zwolnienia z opłat na dotychczasowych zasadach⁶³. W poprzednim stanie prawnym mogły one ubiegać się o nadanie stopnia doktora w dowolnym podmiocie doktoryzującym, bez ograniczeń co do liczby postępowań oraz czasu ich prowadzenia.

W przypadku trybu eksternistycznego (tj. przygotowania rozprawy doktorskiej poza systemem kształcenia w szkole doktorskiej) ustawodawca przewiduje co do zasady odpłatność za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora⁶⁴. W takim przypadku osoba ubiegająca się o stopień doktora ponosi opłaty związane z przeprowadzeniem całego postępowania, w tym m.in. koszty recenzji oraz czynności organizacyjnych związanych z procedurą doktorską (zob. m.in. art. 184 PSWiN). Wysokość oraz szczegółowe zasady ponoszenia tych opłat określone są przez podmiot doktoryzujący w drodze odpowiednich regulacji wewnętrznych, przy czym opłaty te stanowią zasadniczo ekwiwalent kosztów ponoszonych przez jednostkę w związku z przeprowadzeniem postępowania (art. 192 ust. 2 pkt 2 PSWiN).

6.3. Warunki do dopuszczenia do obrony i recenzje rozprawy doktorskiej

⁶³ Rzecznik Praw Doktoranta, Opinia prawna w przedmiocie regulacji związanych z przewodami doktorskimi i postępowaniami w sprawie nadania stopnia doktora z dnia 18 listopada 2022 r., < <https://krd.edu.pl/ekspertyzy-prawne/> > [dostęp: 01.04.2026 r.]

⁶⁴ Zob. m.in. § 35 ust. 1 Zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora na Uniwersytecie Warszawskim stanowiący Załącznik nr 1 do uchwały nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie określenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora oraz stopnia doktora habilitowanego na Uniwersytecie Warszawskim.

Zgodnie z art. 191 PSWiN, ustawodawca określa warunki dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej, które obejmują zarówno wymogi o charakterze bezwzględnym, jak i - w określonych przypadkach - wymogi dodatkowe. W pierwszej kolejności wskazać należy, że warunkiem koniecznym dopuszczenia do obrony jest uzyskanie **co najmniej dwóch pozytywnych recenzji rozprawy doktorskiej**. Wymóg ten ma charakter bezwzględnie obligatoryjny i znajduje zastosowanie wobec wszystkich osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora.

Niezależnie od powyższego, dopuszczenie do obrony może pozostawać uzależnione od spełnienia dodatkowych wymogów określonych przez podmiot doktoryzujący. Wymogi te mają charakter obligatoryjny wyłącznie wówczas, gdy zostały przewidziane w obowiązujących w danym podmiocie regulacjach wewnętrznych⁶⁵.

6.3.1. Recenzenci - powołanie, liczba, wymagania minimalne

W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora szczególną rolę odgrywają recenzenci, powoływani do oceny rozprawy doktorskiej (art. 190 ust. 3 PSWiN). Otrzymanie bowiem co najmniej dwóch pozytywnych recenzji rozprawy doktorskiej jest warunkiem koniecznym do podjęcia postanowienia o dopuszczeniu do obrony rozprawy doktorskiej (art. 191 ust. 2 PSWiN).

W Ustawie określona została liczba recenzentów, wymogi w zakresie posiadanego przez nich stopnia bądź tytułu naukowego, podstawowe wymogi bezstronności, jakie powinni spełniać oraz termin, w jakim powinni przygotować recenzje rozprawy doktorskiej. Z kolei określenie szczegółowego sposobu wyznaczania recenzentów pozostawione zostało podmiotowi doktoryzującemu (art. 192 ust. 2 pkt 5 PSWiN). Przez sposób wyznaczania recenzentów należy rozumieć zakres umocowania i tryb podejmowania czynności zmierzających do wyznaczenia recenzentów rozprawy, między innymi komu przysługuje możliwość proponowania kandydatów na recenzentów, kto może sprawować funkcję

⁶⁵ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 191.

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
recenzenta oraz kiedy dochodzi do zawarcia umowy pomiędzy recenzentem a podmiotem doktoryzującym⁶⁶.

Wyznaczenie recenzentów stanowi pierwszą merytoryczną czynność podejmowaną przez organ właściwy w sprawie nadania stopnia doktora, tj. po złożeniu kompletnego wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Pokrótce należy zaznaczyć, iż nauczyciel akademicki oraz pracownik naukowy nie może bez uzasadnionej przyczyny uchylić się od pełnienia funkcji recenzenta (art. 183 PSWiN).

W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora wyznacza się 3 recenzentów spośród osób niebędących pracownikami podmiotu doktoryzującego oraz uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego, Centrum Łukasiewicz, instytutu Sieci Łukasiewicz albo CMKP, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora (art. 190 ust. 2 PSWiN). Wskazane wymogi sprzyjają osiągnięciu jednoznacznej oceny rozpraw doktorskiej (pozytywna bądź negatywna), a także gwarantują podstawowy – choć niewystarczający – poziom bezstronności recenzentów w stosunku do kandydata, jak i ocenianej rozprawy doktorskiej.

Recenzentem może być osoba posiadająca co najmniej stopień doktora habilitowanego (art. 190 ust. 3 PSWiN). Funkcję recenzenta może pełnić także osoba nieposiadająca stopnia doktora habilitowanego, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli organ odpowiedzialny za nadawanie stopnia doktora, uzna, że osoba ta posiada znaczące osiągnięcia w zakresie zagadnień naukowych, których dotyczy rozprawa doktorska (art. 190 ust. 5 PSWiN).

Przepisy nie wskazują, że dane osoby powinny posiadać stopień w dyscyplinie (dziedzinie), w zakresie której prowadzone jest postępowanie o nadanie stopnia doktora, a jedynie w zakresie zagadnień naukowych, których dotyczy rozprawa doktorska. Należy jednak wskazać, że funkcję recenzenta – dokonującego eksperckiej oceny rozprawy doktorskiej pod

⁶⁶ Zob. min. uchwałę nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z 29.06.2022 r. (VI. Recenzenci rozprawy doktorskiej, § 19 - § 23).

kątem spełnienia przez nią przesłanek ustawowych - powinna pełnić osoba, która posiada wiedzę i aktualny dorobek naukowy w zakresie problematyki objętej rozprawą doktorską⁶⁷.

6.3.2. Recenzje rozprawy doktorskiej - definicja, wymagania, termin na sporządzenie

Głównym zadaniem recenzenta jest **sporządzenie recenzji rozprawy doktorskiej w terminie 2 miesięcy od dnia jej doręczenia** (art. 190 ust. 3 PSWiN). Recenzja jest oceną, zewnętrzną wypowiedzią na temat rozprawy doktorskiej i poziomu spełnienia przez nią kryteriów ustawowych, którym powinna odpowiadać praca doktorska. Recenzenci dokonują profesjonalnej i pogłębionej analizy rozprawy doktorskiej w celu wskazania, czy spełnia ona wymogi stawiane rozprawom doktorskim, w szczególności w zakresie, o którym mowa w art. 187 PSWiN (tj. oryginalność oraz wykazanie umiejętności kandydata do stopnia doktora)⁶⁸. Recenzja powinna zawierać zatem jednoznaczną, pozytywną bądź negatywną, ocenę co do spełnienia przez rozprawę kryteriów wskazanych w Ustawie oraz co do zagadnień dookreślonych przez przepisy wewnętrzne podmiotu doktoryzującego⁶⁹.

Do obrony rozprawy doktorskiej może bowiem być dopuszczona tylko osoba, która uzyskała pozytywne recenzje od co najmniej 2 recenzentów oraz spełniła inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący (art. 191 ust. 1 w zw. z art. 186 ust. 1 pkt 5 PSWiN). Należy zauważyć, iż ustawa nie przesądza, że w przypadku uzyskania recenzji o innym niż pozytywny charakterze (lub niespełnienia innych wymogów określonych przez podmiot doktoryzujący) postępowanie podlega zakończeniu z mocy samego prawa. Ustawa uzależnia tę okoliczność od wydania postanowienia (art. 189 ust. 2 PSWiN). Oznacza to, że wydanie postanowienia nie może nastąpić automatycznie wskutek stwierdzenia, iż nie została spełniona na jedną z dwóch przesłanek dopuszczenia do obrony. W pierwszej kolejności organ,

⁶⁷ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 190.

⁶⁸ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 190.

⁶⁹ W regulacjach wewnętrznych podmiotów doktoryzujących (cytowanych powyżej) wprowadzane są m.in. obowiązki formułowania w recenzji wniosków o wyróżnienie rozprawy; możliwości sformułowania w recenzji oceny „warunkowej”, w tym sposobu postępowania kandydata do stopnia na wypadek otrzymania takiej oceny, czy też zasady następczego postępowania w przypadku stwierdzenia uchybień formalnych recenzji.

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
przed wydaniem takiego postanowienia, powinien zweryfikować prawidłowość sporządzenia recenzji, kwalifikację dokumentów jako recenzji oraz ich wartość merytoryczną⁷⁰.

Przepisy nie uszczegóławiają wymogów, jakim powinna odpowiadać recenzja. Z treści samego przepisu można natomiast wywnioskować, że recenzja powinna dotyczyć wyłącznie rozprawy doktorskiej i nie powinna obejmować innych elementów dorobku naukowego lub organizacyjnego kandydata do stopnia naukowego doktora. Z uwagi na brak wyczerpującej regulacji recenzji w Ustawie, wymogi, jakim powinna odpowiadać jej treść, może dookreślić organ określający szczegółowe zasady postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 192 ust. 2 PSWiN). Wydaje się jednak, iż co do zasady recenzja negatywna powinno wyraźnie wykazywać, który wymóg z Art. 187 ust. 1 – 2 PSWiN nie został spełniony.

6.3.3. Termin sporządzenia recenzji

Recenzenci sporządzają recenzje rozprawy doktorskiej **w terminie 2 miesięcy od dnia jej doręczenia** (art. 190 ust. 3 PSWiN). Przekroczenie terminu może stanowić jednak podstawę do odpowiedzialności dyscyplinarnej recenzenta (art. 275 ust. 1 PSWiN), jednakże trudności z jej praktycznym egzekwowaniem, brakiem podstaw prawnych do uszczuplenia wynagrodzenia recenzenta (art. 184 PSWiN) lub nałożenia na niego obowiązku zapłaty kary pieniężnej lub innych rozwiązań dyscyplinujących w przypadku opóźnienia w sporządzeniu recenzji⁷¹. Z tego względu wskazać należy na daleko idące niedostatki procedury w zakresie przeciwdziałania opóźnieniom przy sporządzaniu recenzji, pomimo iż stanowią one jedną z najpoważniejszych przyczyn opóźnień w toku postępowań w sprawie nadania stopnia doktora. Nie wyklucza to, jednakże podjęcia indywidualnych kroków przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora, np. poprzez wniesienia ponaglenia, jeżeli postępowanie jest prowadzenie dłużej niż jest to niezbędne do załatwienia sprawy (art. 37 § 1 pkt 2 KPA).

W wybranych regulacjach wewnętrznych wprowadzane są różnorodne mechanizmy prewencyjne, polegające m.in. na wezwaniu recenzenta do złożenia recenzji w dodatkowym

⁷⁰ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 191 i przytoczone tam orzecznictwo.

⁷¹ P. Mroczkowski [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 190.

Uzyskiwanie (nadawanie) stopnia naukowego doktora w Polsce
terminie pod rygorem wypowiedzenia umowy z winy recenzenta, czy też sposoby postępowania na wypadek absencji recenzenta na obronie rozprawy doktorskiej⁷².

6.4. Przebieg obrony rozprawy doktorskiej

Obrona rozprawy doktorskiej jest publicznym i formalnym etapem postępowania, podczas którego doktorant przedstawia swoją rozprawę doktorską i odpowiada na pytania komisji oraz recenzentów. **Należy jednak zaznaczyć, że szczegółowy przebieg obrony rozprawy doktorskiej może różnić się w zależności od uczelni oraz obowiązujących w niej regulacji wewnętrznych, choć zasadnicza struktura postępowania pozostaje zbliżona.** Przykładowo na Uniwersytecie Łódzkim⁷³ procedura obrony rozprawy doktorskiej ma charakter sformalizowany i przebiega w trzech zasadniczych etapach. W pierwszej, jawnej części posiedzenia komisji doktorskiej następuje otwarcie obrony oraz przedstawienie sylwetki doktoranta przez promotora. Następnie kandydat prezentuje główne cele, założenia metodologiczne oraz wyniki przeprowadzonych badań. Kolejnym elementem jest odczytanie lub omówienie recenzji rozprawy przez recenzentów, po czym doktorant ustosunkowuje się do zawartych w nich uwag i pytań. Istotnym komponentem tej części jest również dyskusja naukowa, w której uczestniczyć mogą członkowie komisji oraz pozostali obecni na obronie.

Drugi etap ma charakter niejawny i obejmuje zamkniętą naradę komisji doktorskiej. W jej trakcie dokonywana jest ocena zarówno samej rozprawy, jak i przebiegu obrony, w tym poziomu merytorycznego odpowiedzi udzielonych przez doktoranta. Następnie komisja przeprowadza głosowanie nad przyjęciem obrony oraz formułuje wniosek dotyczący nadania stopnia doktora.

Przedstawiony model postępowania ukazuje uporządkowany i sekwencyjny charakter procedury, w której poszczególne etapy pełnią komplementarne funkcje – od prezentacji wyników badań, przez ich merytoryczną weryfikację, aż po końcową ocenę dokonywaną przez

⁷² Zob. min. Uchwałę nr 157 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z 29.06.2022 r. (VI. Recenzenci rozprawy doktorskiej, § 21 ust. 5) lub Załącznik do uchwały nr 51/V/2023 Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 31 maja 2023 roku - Procedura postępowania w sprawie nadawania stopni naukowych na Uniwersytecie Jagiellońskim (§ 11 ust. 7).

⁷³ Uniwersytet Łódzki, Przebieg obrony rozprawy doktorskiej, <<https://www.wnow.uni.lodz.pl/awanse-naukowe/doktoraty/przebieg-obrony-rozprawy-doktorskiej>> [dostęp: 1.04.2026].

właściwy organ. Taka konstrukcja zapewnia transparentność postępowania oraz sprzyja zachowaniu odpowiednich standardów oceny dorobku naukowego kandydata.

7. Decyzja o nadaniu bądź odmowie nadania stopnia doktora

7.1. Forma rozstrzygnięcia, uzasadnienie, środki zaskarżenia

Nadanie bądź odmowa stopnia naukowego doktora odbywa się w drodze wydania decyzji administracyjnej (art. 178 ust. 1 PSWiN). Forma decyzji administracyjnej zastrzeżona jest niezależnie od treści i kierunku rozstrzygnięcia – tj. nadania stopnia doktora bądź odmowy nadania stopnia doktora. Odpowiednie zastosowanie znajdą w obu przypadkach przepisy KPA. Oznacza to, że decyzja musi zawierać wszystkie elementy wskazane w art. 107 § 1 KPA. Ponieważ decyzja o nadaniu stopnia doktora nie rozstrzyga o spornych interesach stron, możliwe jest odstąpienie od jej uzasadnienia, gdy uwzględni ona w całości żądanie strony w postaci nadania stopnia naukowego doktora (art. 107 § 4 KPA).

W przypadku decyzji odmawiającej nadania stopnia doktora przysługuje odwołanie do RDN (art. 193 ust. 1 PSWiN). Odwołanie wnosi się w terminie 30 od dnia doręczenia decyzji (art. 193 ust. 2 PSWiN). Termin ten jest nieprzekraczalny, a wniesienie odwołania po jego upływie będzie bezskuteczne⁷⁴. Uprawnionym do wniesienia odwołania jest adresat decyzji, a zatem osoba ubiegającą się o nadanie stopnia doktora.

Właściwy organ podmiotu doktoryzującego (senat lub inny organ uczelni albo rada naukowa) przekazuje odwołanie RDN wraz ze swoją opinią i aktami sprawy w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia odwołania (art. 193 ust. 3 PSWiN). Rozpatrzenie odwołania przez RDN powinno nastąpić w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy (art. 193 ust. 4 PSWiN).

Odwołanie nie wymaga co do zasady szczegółowego uzasadnienia; musi z niego jedynie wynikać, iż strona nie jest zadowolona z wydanej decyzji (odpowiednio art. 128 KPA). Dodatkowa argumentacja będzie niewątpliwie korzystna dla odwołującej się osoby; ułatwia ona bowiem kontrolę prawidłowości rozstrzygnięcia⁷⁵.

⁷⁴ M. Lekston, w: K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia*, kom. do art. 193, Nb 3.

⁷⁵ P. Dańczak, w: A. Jakubowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, 2023, kom. do art. 193, Nb 2.

RDN może – po zasięgnięciu opinii co najmniej dwóch recenzentów i rozpatrzeniu odwołania (art. 238 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 238 ust. 2 PSWiN) – wydać decyzję, za pośrednictwem której utrzyma w mocy zaskarżoną decyzję albo uchyli ją i przekaże sprawę do ponownego rozpatrzenia właściwemu organowi (art. 193 ust. 4 PSWiN).

7.2. Środki odwoławcze w toku postępowania o nadanie stopnia doktora

Oprócz odwołania od odmownej decyzji w sprawie nadania stopnia doktora, kandydat ubiegający się o nadanie stopnia doktora może skorzystać również z dwóch innych środków odwoławczych. Ograniczone zostały one do przypadków rozstrzygnięć, które skutecznie uniemożliwiają ubieganie się o nadanie stopnia doktora, mianowicie postanowień o odmowie wszczęcia postępowania (art. 189 ust. 2 PSWiN) oraz postanowienia o odmowie dopuszczenia do obrony (art. 191 ust. 2 PSWiN).

W pierwszym przypadku, podmiot doktoryzujący odmawia wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, jeżeli osoba, która złożyła wniosek o wszczęcie tego postępowania, nie spełnia podstawowych wymagań ustawowych do nadania stopnia doktora, określonych w art. 186 ust. 1 pkt 1 – 3 albo ust. 2 PSWiN albo wymagania, o którym mowa w ust. 1 zdanie drugie (zob. szerzej 2.4.). Odmowa następuje w formie postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania, na które przysługuje **zażalenie do RDN** (art. 189 ust. 2 PSWiN). RDN może uchylić zaskarżone postanowienie.

W drugim przypadku, odmowa dopuszczenia do obrony równoznaczna jest z niespełnieniem obligatoryjnego kryterium nadania stopnia doktora w postaci przedstawienia i obronienia rozprawy doktorskiej (art. 186 ust. 1 pkt 4 PSWiN). Zgodnie z treścią przepisów, odmowa dopuszczenia do obrony następuje w formie postanowienia, na które przysługuje **zażalenie do RDN** (art. 191 ust. 2 PSWiN). RDN również w tym przypadku może uchylić zaskarżone postanowienie.

7.3. Wznowienie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora

W przypadku zaistnienia określonych w KPA przyczyn wznowienia postępowania administracyjnego⁷⁶ lub rażącego naruszenia prawa przez podmiot doktoryzujący Ustawa przewiduje możliwość wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora (art. 194 PSWiN). Wśród przykładowych przyczyn wznowienia postępowania wskazać można wadliwe uzyskanie tytułu zawodowego magistra, na przykład z uwagi na odkryty następnie plagiat pracy magisterskiej tudzież z powodu naruszenia ustawowego zakazu powoływania recenzenta z tego samego podmiotu doktoryzującego, z którego wywodzi się kandydat do stopnia doktora (art. 190 ust. 2 PSWiN). Przypadki rażącego naruszenia prawa przez podmiot doktoryzujący obejmować będą między innymi sytuacje, w której stopień nadania doktora został nadany pomimo niespełnienia przez kandydata obligatoryjnych, ustawowych warunków do jego nadania (art. 186 ust. 1 PSWiN).

Wznowienie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie jest równoznaczne z automatycznym uchyleniem decyzji w sprawie nadania stopnia doktora. Wskutek wznowienia postępowania i po ponownym rozpoznaniu sprawy co do istoty możliwe jest uchylenie dotychczasowej decyzji w sprawie nadania stopnia doktora (art. 151 § 1 pkt 2 KPA) bądź odmowa jej uchylenia (art. 151 § 1 pkt 1).

7.4. Stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie nadania stopnia doktora

⁷⁶ Przyczyny wznowienia postępowania w KPA, wskazane w art. 145 KPA, obejmują następujące przypadki: (1) dowody, na których podstawie ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe; (2) decyzja wydana została w wyniku przestępstwa; (3) decyzja wydana została przez pracownika lub organ administracji publicznej, który podlega wyłączeniu stosownie do art. 24, 25 i 27 KPA; (4) strona bez własnej winy nie brała udziału w postępowaniu; (5) wydała na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne lub nowe dowody istniejące w dniu wydania decyzji, nieznane organowi, który wydał decyzję; (6) decyzja wydana została bez uzyskania wymaganego prawem stanowiska innego organu; (7) zagadnienie wstępne zostało rozstrzygnięte przez właściwy organ lub sąd odmiennie od oceny przyjętej przy wydaniu decyzji (art. 100 § 2 KPA); (8) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone lub zmienione. Jednocześnie można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją RP, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja (art. 145a § 1 KPA); zostało wydane orzeczenie TSUE, które ma wpływ na treść wydanej decyzji (art. 145aa § 1 KPA); zostało wydane orzeczenie sądu stwierdzające naruszenie zasady równego traktowania, zgodnie z ustawą z 3.12.2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 970), jeżeli naruszenie tej zasady miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zakończonej decyzją ostateczną (art. 145b § 1 KPA).

Oprócz możliwości wznowienia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, przepisy PSWiN przewidują przypadki, w którym konieczne może okazać się stwierdzenie nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora. Sytuacja taka może mieć miejsce w przypadku, gdy osoba ubiegająca się o stopień doktora przypisała sobie autorstwo **istotnego** fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego (art. 195 PSWiN). Wskazany przepis nie zawęża możliwości stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia do sytuacji, gdy przypisanie autorstwa cudzego dzieła nastąpiło w rozprawie doktorskiej; sankcja ta może znaleźć zastosowanie, także gdy wskazane naruszenie nastąpiło w innych elementach dorobku publikacyjnego kandydata, stanowiącego podstawę nadania stopnia doktora (zob. np. art. 186 ust. 1 pkt 3 PSWiN).

Ponadto, przypadki stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora wskazane w PSWiN nie mają charakteru wyczerpującego. Oznacza to, że odpowiednie zastosowanie znajdzie art. 156 § 1 KPA i wskazane w nim przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej (zob. art. 178 ust. 3 PSWiN)⁷⁷.

W świetle PSWiN pierwszą przesłanką do stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora jest przypisanie sobie autorstwa istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego **utworu**. Pod pojęciem utworu należy rozumieć każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (art. 1 Prawa Autorskiego). Przedmiotem prawa autorskiego objęte są m.in. utwory naukowe wyrażone słowem, symbolami matematycznymi lub znakami graficznymi (art. 1 ust. 2 pkt 1 PrAut).

W literaturze przypadek, o którym mowa w art. 195 PSWiN określany jest mianem plagiatu, którego istota tkwi w wykorzystaniu elementów cudzego utworu w takim stopniu, iż brak jest twórczej działalności plagiatora, a jego utwór nie nosi cech oryginalności. W takim

⁷⁷ Zgodnie z Art. 156 § 1 KPA organ administracji publicznej stwierdza nieważność decyzji, która: (1) wydana została z naruszeniem przepisów o właściwości; (2) wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa; (3) dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną albo sprawy, którą załatwiono milcząco; (4) została skierowana do osoby niebędącej stroną w sprawie; (5) była niewykonalna w dniu jej wydania i jej niewykonalność ma charakter trwały; (6) w razie jej wykonania wywołałaby czyn zagrożony karą; (7) zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa. Nie stwierdza się, jednakże nieważności decyzji z przyczyn wymienionych w § 1, jeżeli od dnia jej doręczenia lub ogłoszenia upłynęło dziesięć lat, a także gdy decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne (Art. 156 § 2 KPA).

przypadku niemożliwe jest spełnienie podstawowego wymogu stawianego rozprawie doktorskiej, jakim jest jej oryginalność (art. 187 ust. 1 PSWiN), a w dalszej kolejności ustawowej, obligatoryjnej przesłanki do nadania stopnia doktora w postaci przedstawienia i obrony rozprawy doktorskiej (art. 186 ust. 1 pkt 4 PSWiN). W literaturze wskazuje się, iż okolicznościami wyłączającymi popełnienie plagiatu będzie działanie w prawie cytatu (art. 29 Prawa Autorskiego), o ile nie prowadzi do powstania pracy pozbawionej wkładu twórczego autora lub stworzenia utworu inspirowanego⁷⁸.

Drugą przesłanką stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora jest przypisanie sobie autorstwa istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego **ustalenia naukowego**. Ponieważ w przepisie posłużono się odrębnie pojęciami „utworu” oraz „ustalenia naukowego”, należy uznać, że ustalenie naukowe – jako merytoryczny rezultat pracy badawczej i odrębny wynik poznawczy – chroniony jest niezależnie od formy lub faktu jego wyrażenia (np. jego publikacji bądź jej braku).

Powyższe naruszenia, oprócz konsekwencji w postaci stwierdzenia nieważności decyzji o nadaniu stopnia doktora, mogą rodzić skutki w sferze odpowiedzialności cywilnej (m.in. art. 78 Prawa Autorskiego) oraz odpowiedzialności karnej (m.in. art. 115 Prawa Autorskiego).

7.5. Dyplom doktorski

Co do zasady, potwierdzeniem nabycia stopnia naukowego doktora jest decyzja administracyjna (art. 178 ust. 1 PSWiN). Niezależnie, osoba, której nadano stopień doktora otrzymuje dyplom doktorski oraz jego odpis (art. 179 ust. 1 PSWiN). Dyplom doktorski powinien potwierdzać uzyskanie przez daną osobę kwalifikacji na poziomie 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji⁷⁹. W przypadku nadania stopnia doktora wspólnie przez różne podmioty doktoryzujące, dyplom doktorski jest wydany wspólnie przez podmioty nadające stopień doktora albo dyplom doktorski wydany przez jeden z podmiotów, wskazany w umowie (art.

⁷⁸ B. Pietrzyk-Tobiasz [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 195.

⁷⁹ Art. 8 pkt 11 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1606).

179 ust. 2 PSWiN. Przepisy Ustawy przyznają możliwość wydania dyplomu w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim, rosyjskim lub łacinie. Na 1 stycznia 2027 r. zaplanowane zostało wejście w życie przepisów, wprowadzających obowiązek wydania dyplomu doktorskiego również w wersji elektronicznej⁸⁰.

⁸⁰ <https://www.gov.pl/web/nauka/e-dyplomy-przyjete-przez-rzad-nadchodzi-rewolucja-dla-ponad-miliona-osob-studiuujacych-w-polsce>

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt Studenckie Prawa - Jasna Sprawa finansowany jest ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej